

▶ Keski-Pohjanmaa
Syksy 2007

PK-YRITYYSBAROMETRI

 Keski-Pohjanmaan Yrittäjät

 FINNVERA

Esipuhe

Suomen Yrittäjät ja Finnvera Oyj tekevät yhteistyössä pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja tämän kehitystä kuvaavaa Pk-yritysbarometriä kaksi kertaa vuodessa valtakunnallisena raporttina ja alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna.

Syksyn 2007 Pk-yritysbarometri perustuu noin 3800 pk-yrityksen vastauksiin ja heijastaa siten kattavasti pk-yritysten käsityksiä yritysten kehitysnäkymistä ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Barometrin ennustekyky on ollut hyvä.

Tässä syksyn 2007 alueellisessa raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia lähimmän vuoden aikana ja elinkeinoilmastoa. Lisäksi tarkastellaan yritysten rahoitusta, kasvuhakuisuutta sekä yritysten kehittämistarpeita ja -esteitä. Erityiskysymykset koskevat pk-yritysten sähköistä asiointia, markkinointia ja myyntiä.

Helsingissä 10.10.2007

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät ry

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	3
JOHDANTO.....	4
AINEISTO.....	5
1 Keski-Pohjanmaan ja koko maan yritykset	7
2 Yritykset ja työllisyys.....	8
3 Pk-yritysten suhdannenäkymät	9
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	9
3.2 Suhdannenäkymät osatekijöittäin	10
4 Pk-yritysten kehittämistarpeet	11
5 Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet	12
6 Pk-yritysten työllistämisen esteet	15
7 Elinkeinoilmasto	16
8 Pk-yritysten kasvuhakuisuus	18
9 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset	19
10 Yrittäjyysilmapiiri.....	20
11 Pk-yritysten rahoitus	21
12 Pk-yritysten sähköinen asiointi	27
13 Pk-yritysten myynti ja markkinointi	28

Finnveran yhteystiedot

Suomen Yrittäjien yhteystiedot

TIIVISTELMÄ

Pk-yritykset odottavat edelleen suhdanteiden paranevan lähimmän vuoden aikana Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa oman yrityksen kannalta. Keski-Pohjanmaalla toimivista pk-yrityksistä 35 prosenttia ennakoii suhdannenäkymien lähimmän vuoden aikana paranevan ja viisi prosenttia yrityksistä ennakoii suhdanteiden heikkenevän. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat hieman heikommat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin. Edelliseen kyselyyn verrattuna sekä Keski-Pohjanmaalla, että koko maassa toimivien pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana ovat jonkin verran huonommat.

Koko maan ja Keski-Pohjanmaan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden kuluttua kaikkien osatekijöiden suhteen positiivisia. Suhdannenäkymät ovat alueen yritysten keskuudessa koko maata parempia tekijöissä viennin- ja tuonnin arvo, tuotantokustannukset ja tuotekehityspanostukset.

Keski-Pohjanmaalla toimivat pk-yritykset odottavat edelleen työllisyyden paranevan seuraavan vuoden aikana ja henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueella sama kuin koko maassa keskimäärin. Näkymät henkilökunnan määrän osalta ovat Keski-Pohjanmaalla alhaisemmalla tasolla kuin keväällä 2007.

Alueen pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat kilpailutilanne ja resurssitekijät. Kilpailutilanteessa kireä kilpailutilanne mainitaan erityisesti esteeksi, ja resurssitekijöistä erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuus koetaan alueen pk-yritysten keskuudessa yrityksen kehittämisen esteeksi. Koko maan pk-yritysten tuloksiin verrattuna resurssitekijät koetaan alueella harvemmin kehittämisen esteiksi kuin koko maassa keskimäärin. Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 5 prosentilla Keski-pohjanmaan pk-yrityksistä. Näistä yrityksistä vakuuksien puute on pahimpana esteenä puolelle pk-yrityksistä ja rahoituksen hinta ja saatavuus neljäsosalle näistä yrityksistä.

Keski-Pohjanmaan pk-yrityksillä työllistämisen suurin este on työvoiman saatavuus. Alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, noin neljä kymmenestä pitää työvoiman saatavuutta työllistämisen esteenä. Sekä Keski-Pohjanmaan, että koko maan pk-yrityksistä, 27 prosentilla ei ole tarvetta työllistää.

Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä 36 prosenttia on ottanut ulkopuolista rahoitusta viimeisen vuoden aikana, ja koko maan yrityksistä 32 prosenttia. Ulkopuolista rahoitusta aikoo ottaa seuraavan vuoden aikana sekä Keski-Pohjanmaalla toimivista että koko maan pk-yrityksistä noin joka neljäs. Useimmiten alueen yritykset aikovat hankkia rahoitusta koneiden ja laitteiden laajennusinvestointeihin ja rakennusinvestointeihin. Keski-Pohjanmaan pk-yritykset aikovat hankkia ulkoista rahoitusta useimmiten pankista (91 %) tai Finnverasta (23 %).

Koko maan pk-yrityksistä kahdella kolmesta ja Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä 59 prosentilla on tällä hetkellä omat www-sivut. Näistä yrityksistä 42 prosenttia Keski-Pohjanmaan ja noin joka toinen koko maan pk-yrityksistä ilmoittaa sivuillaan olevan yksityiskohtaista tietoa tuotteista ja palveluista. Hintatietoja sivuillaan mainitsee olevan kolmannes koko maan ja 26 prosenttia Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä. Noin neljä kymmenestä koko maan ja kolmannes Keski-Pohjanmaan pk-yrityksestä tarjoaa mahdollisuuden tehdä tilauksia sähköpostin välityksellä. Viidellä prosentilla koko maan ja neljällä prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä on verkkokauppa. 44 prosenttia koko maan yrityksistä ja 45 prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityksistä sanoo tuotteidensa ja/tai palveluidensa olevan sellaisia, ettei niitä ole käytännössä mahdollista ostaa internetin välityksellä.

72 prosentilla koko maan ja 80 prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä, markkinointi ja myynti ovat pääsääntöisesti yrittäjän tai toimitusjohtajan vastuulla. Keski-Pohjanmaalla 13 prosentilla pk-yrityksistä on omaa markkinointi- ja myyntihenkilöstöä. Myyntitoiminnan keskeisimpinä haasteina pidetään sekä koko maassa, että Keski-Pohjanmaan alueella uusien asiakkaiden hankkimista sekä nykyisten asiakassuhteiden kehittämistä.

JOHDANTO

Tässä pk-yritysten suhdannenäkymiä käsittelevässä tutkimuksessa on selvitetty suomalaisten pk-yritysten (alle 250 henkeä työllistävien yritysten) mielikuvia yleisestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Tutkimuksen on tehnyt Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien ja Finnvera Oyj:n toimeksiannosta elo-, syys- ja lokakuussa 2007.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat suomalaiset pk-yritykset. Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2002 sekä Fonecta ProFinder yritysrekisteriä, josta otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti. Otokoko on 3823 kohderyhmän vaatimukset täyttävää yritystä.

Tutkimusaineisto on kerätty internetkyselyinä 1.8.–31.8.2007. Osa vastaajista värvättiin osallistumaan kyselyyn puhelimitse. Tiedonkeruu on toteutettu Taloustutkimus Oy:n CAWI-ohjelmalla (Computer Aided Web Interview). Raportin luvussa "Aineisto" on esitetty taustatietojakaumat haastatelluista yrityksistä Keski-Pohjanmaan osalta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimuksessa tutkimusjohtaja Ville Haikola, yhteyspäällikkö Jyrki Kärpänoja ja markkinatutkija Jarno Rautio, Suomen Yrittäjissä ekonomisti Harri Hietala ja Finnvera Oyj:ssä apulaisjohtaja Tuomo Holopainen.

1) Raportin alueelliset viittaukset tarkoittavat pääsääntöisesti sivulla 6 olevan kartan mukaista aluejakoa. Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla maakuntajaosta on poikettu (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja Uusimaa).

2) Helsingin, Pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan aikasarjoissa ja kuvioissa olevat luvut ovat vuoden 1999 syksyyn asti koko Uudenmaan alueen lukuja. Pohjanmaan raportissa luvut ovat vuoden 2006 syksyyn asti Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan rannikon yhteisiä lukuja.

3) Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite 'saldoluku'. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta.

Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana

paranee 39 %, huononee 9 % ⇒ saldoluku = + 30 %

AINEISTO

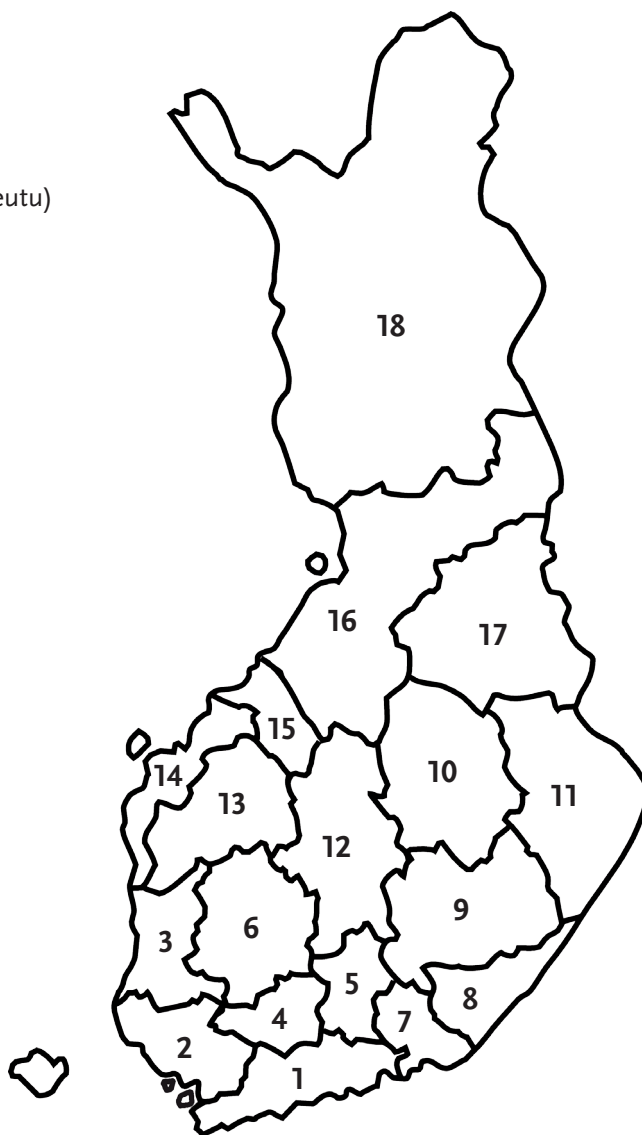
Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat haastatelluista yrityksistä. Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaumaa. Painotettua otoskokoä käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

TAUSTATIETOJA ALUEELTA HAASTATELLUISTA YRITYKSISTÄ:**PK-YRITYKSBAROMETRI 2/2007**
- Aineiston rakenne -

		n=	%
ALUE	KESKI-POHJANMAA	98	3 %
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus (TOL: D)	15	15 %
	Rakentaminen (TOL: F)	18	18 %
	Kauppa (TOL: G)	24	24 %
	Palvelut (TOL:H, I, K, O)	41	42 %
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	50	51 %
	5 - 9 henkilöä	19	19 %
	10 - 19 henkilöä	12	12 %
	20 - 49 henkilöä	10	10 %
	50+ henkilöä	7	7 %
LIIKEVAIHTO VUONNA 2006	Alle 0,20 milj. euroa	33	34 %
	0,20 - 0,49 milj. euroa	13	13 %
	0,50 - 1,49 milj. euroa	25	26 %
	1,50+ milj. euroa	27	28 %
	Ei vastausta	0	0 %
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	6	6 %
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	35	36 %
	Pyrkii säilyttämään asemansa	37	38 %
	Ei kasvutavoitetta	19	19 %
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	1	1 %
YRITYKSELLÄ VIENTITOIMINTAA	Ei	79	81 %
	Kyllä, vie itse suoraan	10	10 %
	Kyllä, tuotteita viedä osana toisen yrityksen tuotekokonaisuutta	10	10 %
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	- 1995	65	66 %
	1996 - 2000	11	11 %
	2001 - 2006	22	22 %
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	74	76 %
	Palkattu toimitusjohtaja	19	19 %
	Muut	5	5 %

PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO

1. Uusimaa, erilliset raportit:
 - Helsinki
 - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
 - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. Varsinais-Suomi
3. Satakunta
4. Kanta-Häme
5. Päijät-Häme
6. Pirkanmaa
7. Kymenlaakso
8. Etelä-Karjala
9. Etelä-Savo
10. Pohjois-Savo
11. Pohjois-Karjala
12. Keski-Suomi
13. Etelä-Pohjanmaa
14. Pohjanmaa
15. Keski-Pohjanmaa
16. Pohjois-Pohjanmaa
17. Kainuu
18. Lappi

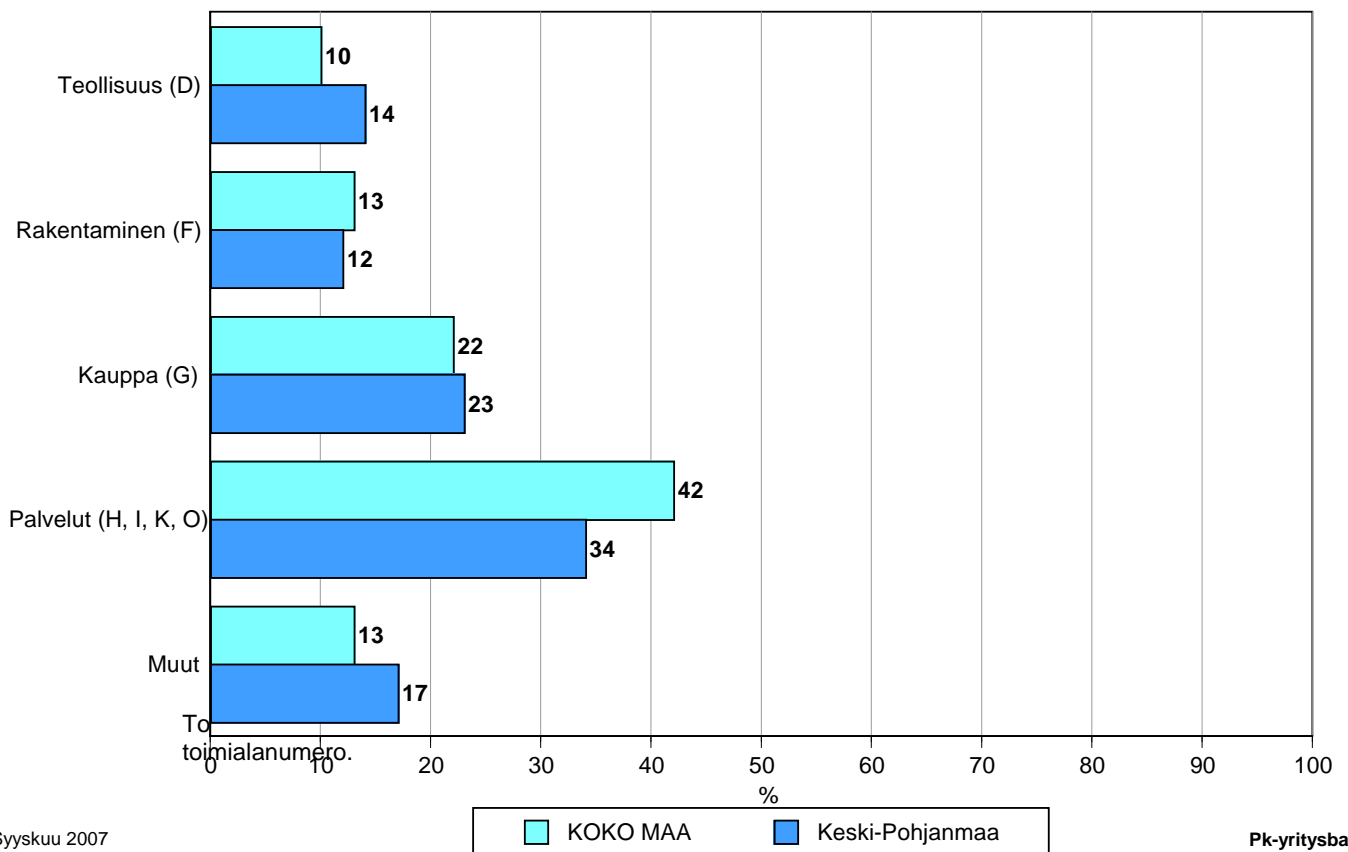

Tutkimustulokset

1 Keski-Pohjanmaan ja koko maan yritykset

Suomessa oli 236 435 yritystä vuonna 2005.¹ Näistä yrityksistä noin 3200 toimi Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaalla on kaupan ja teollisuuden alojen yrityksiä suhteellisesti jonkin verran enemmän ja palvelualan yrityksiä selvästi sekä rakennusalan yrityksiä hieman vähemmän suhteellisesti kuin koko maassa keskimäärin.²

1. YRITYSTEN OSUUDET ERI TOIMIALOILLA

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

¹ Lähde: Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisteri

² Yritystiedot, lähde: Tilastokeskus, Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Yritysmäärä on arvioitu Tilastokeskuksen alueellisten toimipaikkatietojen perusteella. Alueen yritysmääränä on käytetty lukua, joka on saatu kertomalla alueen toimipaikkojen määrä koko maan yritysten lukumäärän ja toimipaikkojen lukumäärän suhteella.

2 Yritykset ja työllisyys

Keski-Pohjanmaalla toimivissa yksityisen sektorin yrityksissä ja yhteisöissä työskenteli vuonna 2004 noin 14000 työntekijää³. Työttömyysaste oli vuonna 2006 Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan koko maassa 7,7 % ja Keski-Pohjanmaalla 8,8 %.

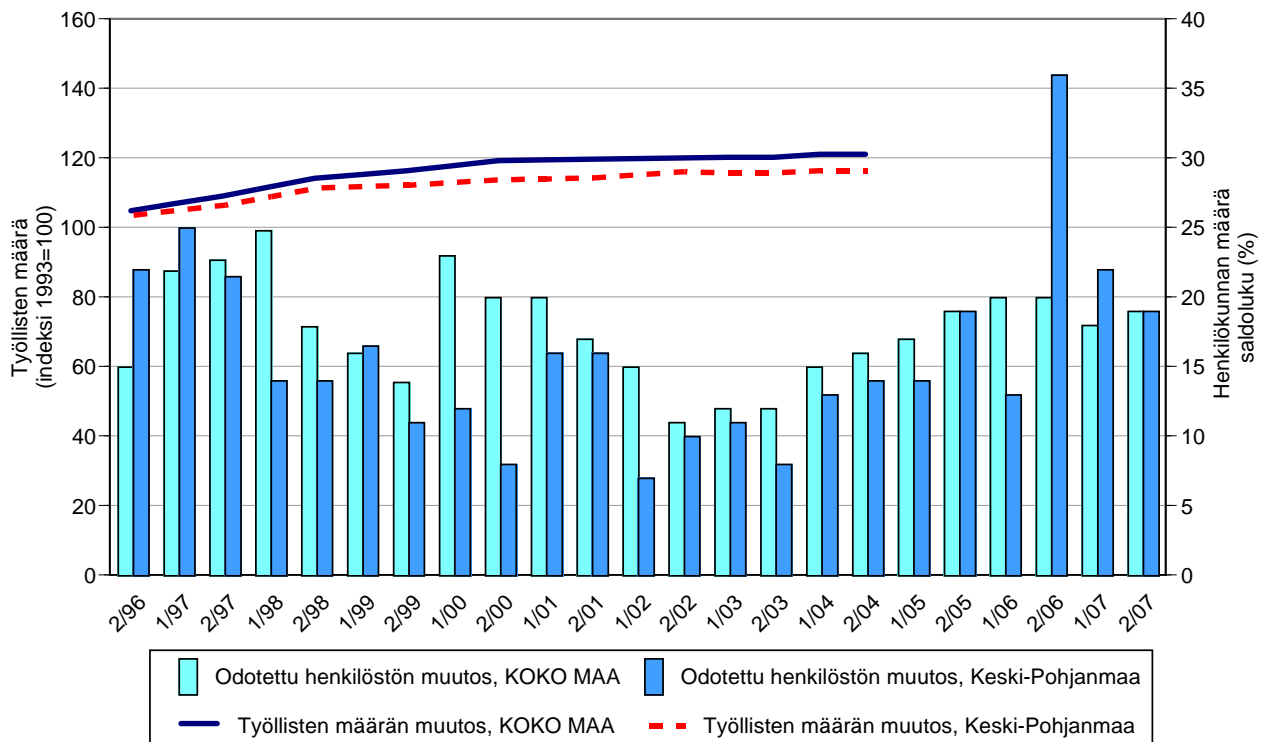
Taulukko 2: Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua.

	Suurempi %	Yhtä suuri %	Pienempi %	Saldoluku %
KOKO MAA	24	72	5	19
Keski-Pohjanmaa	22	75	3	19

Keski-Pohjanmaalla toimivat pk-yritykset odottavat edelleen työllisyyden paranevan seuraavan vuoden aikana. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueella sama kuin koko maassa keskimäärin. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymät ovat Keski-Pohjanmaalla alhaisemmalla tasolla kuin keväällä 2007 (saldoluku tuolloin +22 %). Koko maassa ovat henkilökunnan määrän suhdannenäkymät hieman paremmat kuin edellisessä kyselyssä, sillä keväällä 2007 henkilökunnan määrän saldoluku oli +18 %.

Seuraavassa kuviossa on verrattu Keski-Pohjanmaan työllisten määrää (indeksi 1993=100) ja pk-yritysten henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä seuraavan vuoden aikana⁴. Tuorein käytettävissä oleva tieto on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta vuodelta 2004.

2. HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄN MUUTOSODOTUKSET SEURAAVAN VUODEN AIKANA SEKÄ TYÖLLISTEN MÄÄRÄN TILASTOITU MUUTOS

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

³ Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

⁴ Kysymysmuoto muuttui 1/2000. Tätä aiemmin kysyttiin suhdannenäkymät seuraavan puolen vuoden aikana.

3 Pk-yritysten suhdannenäkymät

3.1 Yleiset suhdannenäkymät

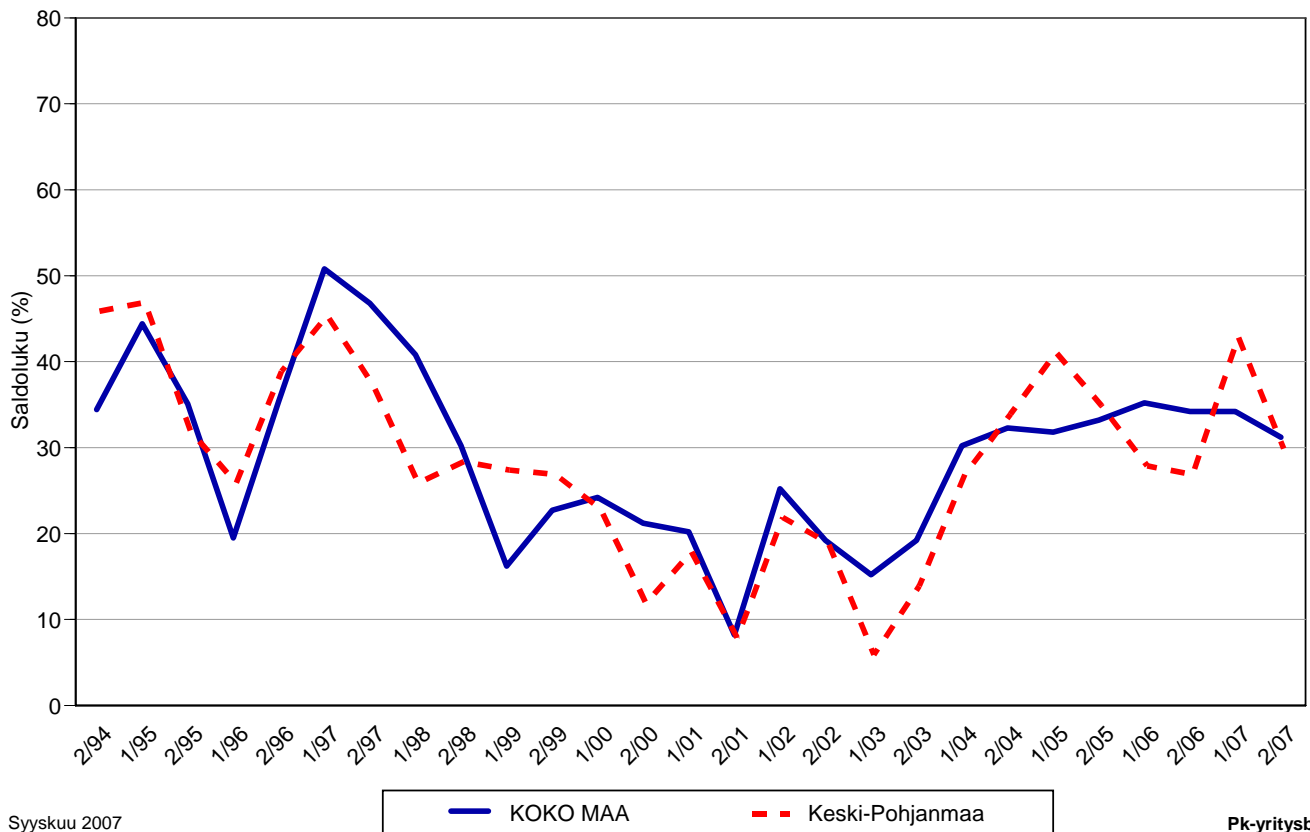
Taulukko 3.1: Pk-yritysten suhdannenäkymät oman yrityksen kannalta lähimmän vuoden aikana.

	Paranee	Pysyy ennallaan	Huononee	Saldoluku
	%	%	%	%
KOKO MAA	38	55	7	31
Keski-Pohjanmaa	35	60	5	30

Pk-yritykset odottavat suhdanteiden paranevan lähimmän vuoden aikana Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa oman yrityksen kannalta. Keski-Pohjanmaalla toimivista pk-yrityksistä nyt 35 prosenttia ennakoii suhdannenäkymien lähimmän vuoden aikana paranevan ja viisi prosenttia yrityksistä ennakoii suhdanteiden heikkenevän. Alueen pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat hieman heikkomat kuin koko maan pk-yrityksillä keskimäärin.

Seuraavasta kuviosta nähdään pk-yritysten yleisten suhdannenäkymien kehitys tutkimusjaksosta 2/94 lähtien. Kevään 2007 tilanteeseen verrattuna ovat Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa toimivien pk-yritysten suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana jonkin verran laskeneet.

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT LÄHIMMÄN VUODEN AIKANA

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jsj

Pk-yritysbareometri
Syksy 2007

3.2 Suhdannenäkymät osatekijöittäin

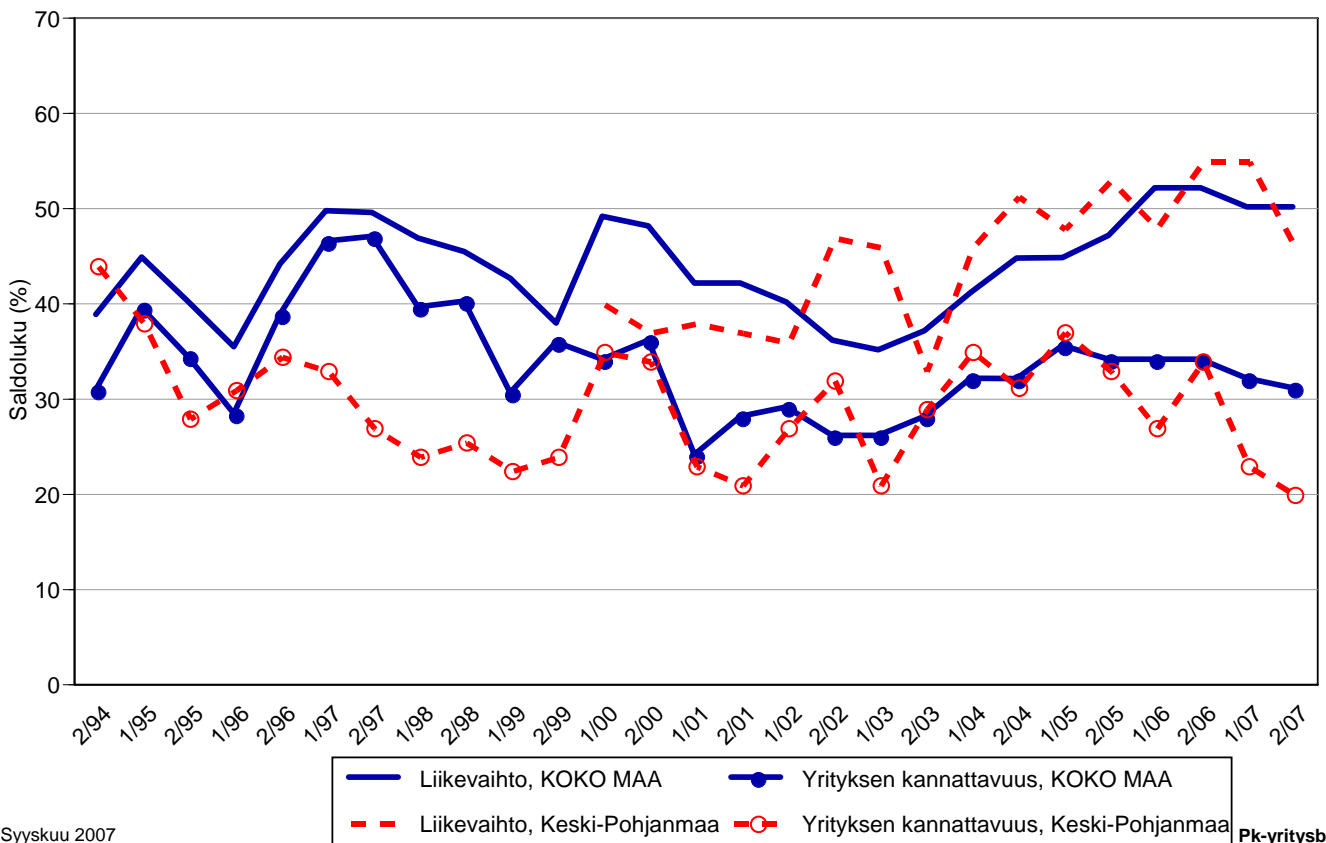
Taulukko 3.2: Pk-yritysten suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan vuoden kuluttua.

	Liikevaihto	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotanto-kustannukset	Yrityksen kannattavuus	Vaka-varaisuus	Tuotekehitys-panostukset
KOKO MAA								
Suurempi	58	23	18	18	46	43	44	27
Yhtä suuri	35	62	75	75	47	46	50	66
Pienempi	8	15	7	7	7	11	6	7
Saldoluku (%)	50	8	11	11	39	31	38	20
Keski-Pohjanmaa								
Suurempi	52	19	20	20	49	33	32	24
Yhtä suuri	42	64	74	75	47	54	63	73
Pienempi	6	17	6	5	4	13	6	3
Saldoluku (%)	46	3	14	16	45	20	26	21

Koko maan ja Keski-Pohjanmaan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden kuluttua kaikkien osatekijöiden suhteen positiivisia. Keski-Pohjanmaan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat koko maata parempia tekijöissä viennin- ja tuonnin arvo, tuotantokustannukset ja tuotekehityspanostukset.

Seuraavasta kuviosta nähdään pk-yritysten liikevaihdon ja yrityksen kannattavuuden suhdannenäkymien⁵ kehitys jaksosta 2/94 lähtien. Sekä liikevaihdon että kannattavuuden suhdannenäkymät ovat Keski-Pohjanmaalla jonkin verran laskeneet kevään 2007 kyselystä. Koko maan suhdannenäkymät ovat liikevaihdon osalta kevään 2007 tasolla ja kannattavuuden kohdalla lievässä laskussa.

3.2 SUHDANNENÄKYMÄT SEURAAVAN VUODEN KULUTTUA

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jsj

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

⁵ Kysymysmuoto muuttui 1/2000. Tätä aiemmin kysyttiin suhdannenäkymät seuraavan puolen vuoden aikana.

4 Pk-yritysten kehittämistarpeet

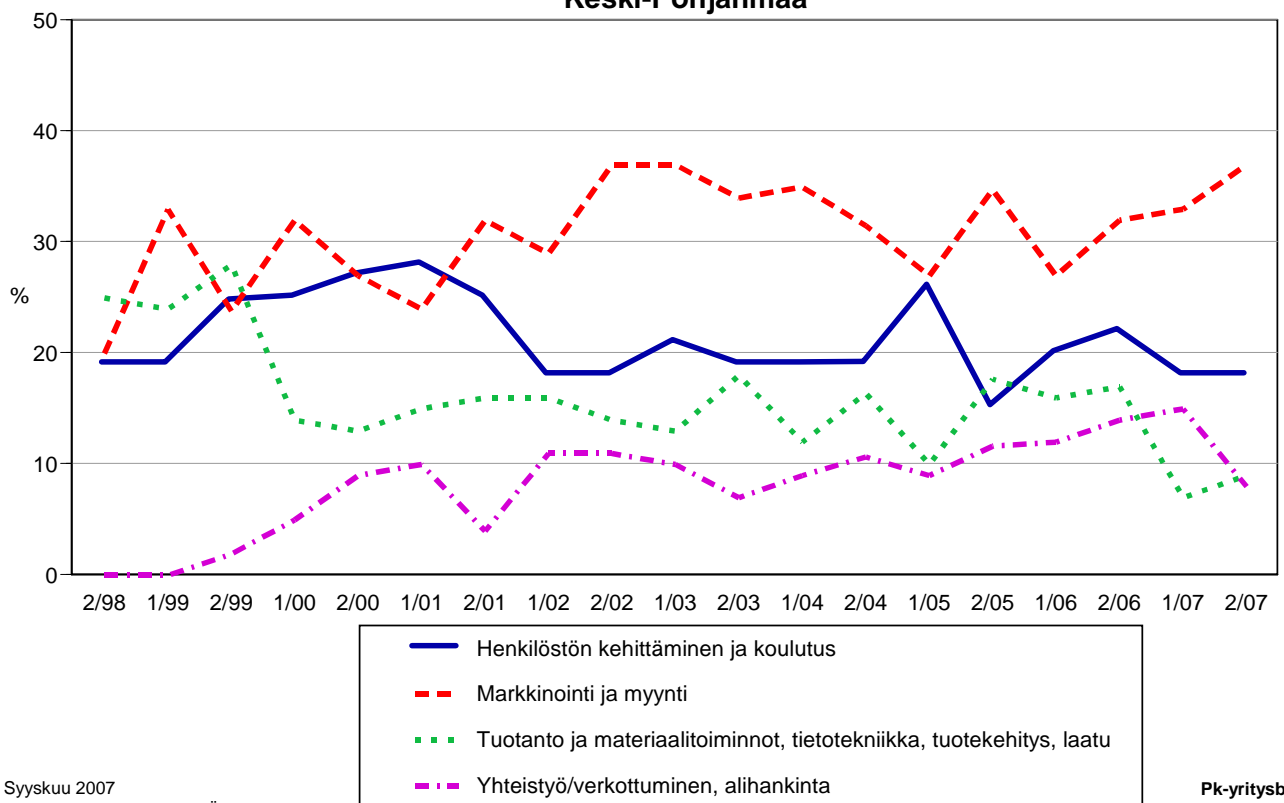
Taulukko 4: Pk-yrityksillä eniten kehittämistarvetta tällä hetkellä.

	KOKO MAA %	Keski- Pohjanmaa %
Johtaminen	4	11
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	21	18
Markkinointi ja myynti	34	37
Vienti ja kansainvälistyminen	4	2
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	6	9
Tuotanto ja materiaali-toiminnot, tietotekniikka, tuotekehitys, laatu	9	9
Yhteistyö/verkottuminen, alihankinta	13	8
Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten ottaminen huomioon toiminnassa	2	1
Ei kehittämistarvetta/ Ei osaa sanoa	8	6

Koko maan ja Keski-Pohjanmaan alueen pk-yritysten kehittämistarpeista nousee esille markkinointi ja myynti sekä henkilöstön kehittäminen ja koulutus. Keski-Pohjanmaalla on selvästi muuta maata enemmän kehittämistarvetta johtamisessa ja vähemmän yhteistyössä/verkottumisessa ja alihankinnassa

Markkinointiin ja myyntiin liittyvät kehittämistarpeet ovat selvästi lisääntyneet Keski-Pohjanmaan alueen pk-yrityksissä, kun taas yhteistyöhön/verkottumiseen ja alihankintaan liittyvät kehittämistarpeet ovat selvästi vähentyneet kevästä 2007.

4. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET Keski-Pohjanmaa

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

5 Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet

Taulukko 5: Pk-yritysten kehittämisen pahimmat esteet.

	KOKO MAA	Keski-Pohjanmaa
	%	%
YRITYSTOIMINNAN SÄÄTELY	6	13
byrokratia	2	7
työlainsäädäntö	1	2
työehtosopimukset	1	1
muu sääntely	2	4
KUSTANNUSTASO	17	20
verotus	4	10
palkkataso	3	2
työn sivukulut	7	5
muut tuotantokustannukset	3	3
KILPAILUTILANNE	22	24
kireä kilpailutilanne	14	17
markkinoiden liiallinen keskittyminen	2	2
julkisen sektorin elinkeinotoiminta	1	0
markkinoita vääristävät tuet	1	1
harmaa talous, konkurssit jne.	1	0
kysynnän riittämättömyys	3	5
RAHOITUS	7	5
rahoituksen saatavuus	2	1
rahoituksen hinta	1	1
vakuuksien puute	3	2
RESURSSITEKIJÄT	35	21
ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	18	10
alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuus	3	0
toimitilat	3	2
koneet ja laitteet	1	3
muut resurssitekijät, esim. raaka-aineet	5	3
YLEINEN SUHDANNE- /MAAILMANTILANNE	8	10
MUUT TEKIJÄT	3	6
EI OSAA SANOA	3	1

Keski-Pohjanmaalla pk-yritysten kehittämisen pahimpia esteitä ovat kilpailutilanteeseen ja resurssitekijöihin liittyvät tekijät. Kilpailutilanteessa erityisesti kireä kilpailutilanne koetaan pk-yritysten keskuudessa yrityksen kehittämisen esteeksi. Resurssitekijät koetaan selvästi pienemmäksi kehittämisen esteeksi Keski-Pohjanmaalla kuin koko maassa keskimäärin.

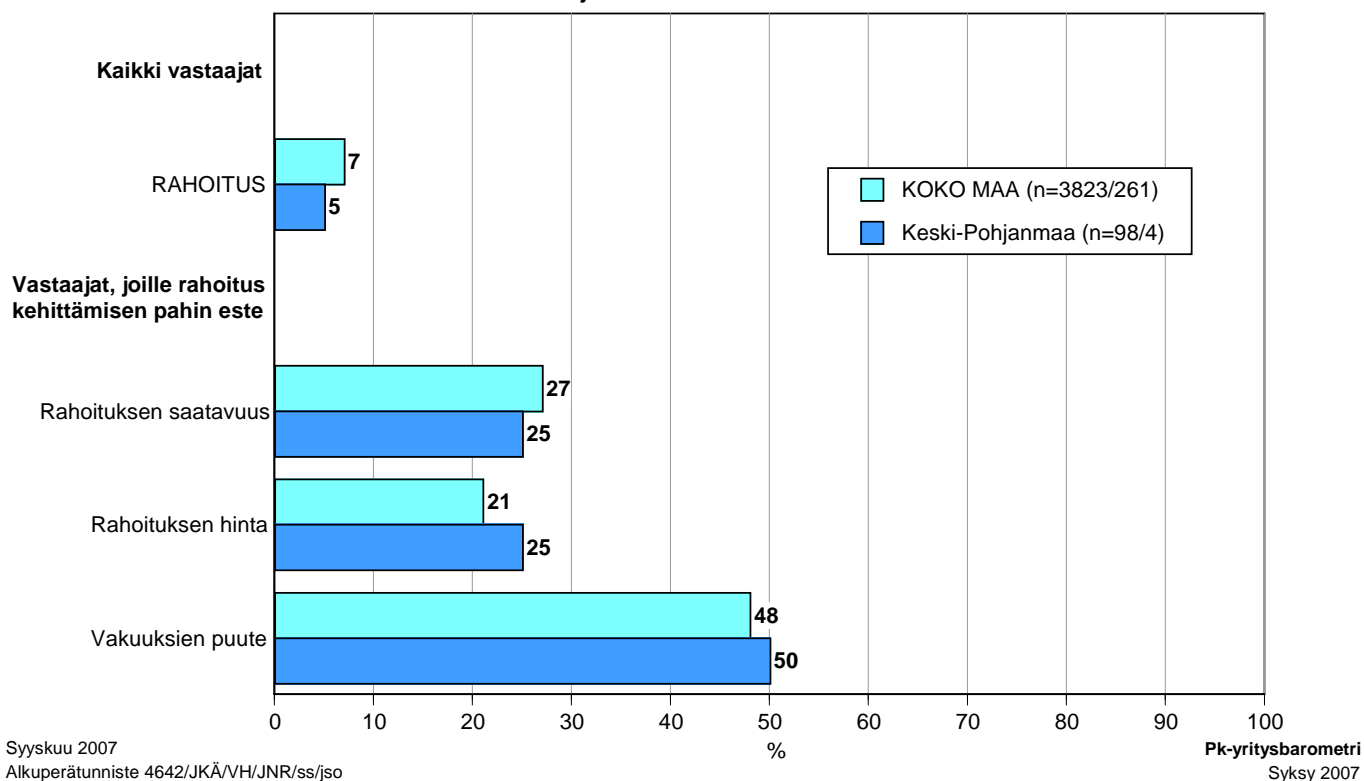
Rahoitukseen liittyvät tekijät ovat kehittämisen pahimpana esteenä 5 prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä. Näistä yrityksistä vakuuksien puute on pahimpana esteenä puolella, rahoituksen hinta ja rahoituksen saatavuus noin joka neljännellä alueen pk-yrityksellä. Keski-Pohjanmaalla toimivat pk-yritykset kokevat rahoituksen olevan pienempi kehittämisen este kuin koko maan pk-yritykset keskimäärin. Koko maassa sekä kaikki että kasvuhakuiset⁶ pk-yritykset pitävät rahoitusta kokonaisuudessaan nyt pienempänä kehittämisen esteenä verrattuna kevään 2007 tilanteeseen. Keski-Pohjanmaan alueella rahoituksen merkitys kehittämisen esteenä on heikentynyt viime keväästä sekä kaikkien, että kasvuhakuisien pk-yritysten keskuudessa.

⁶ Voimakkaasti kasvuhakuiset ja mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkivät pk-yritykset yhteensä.

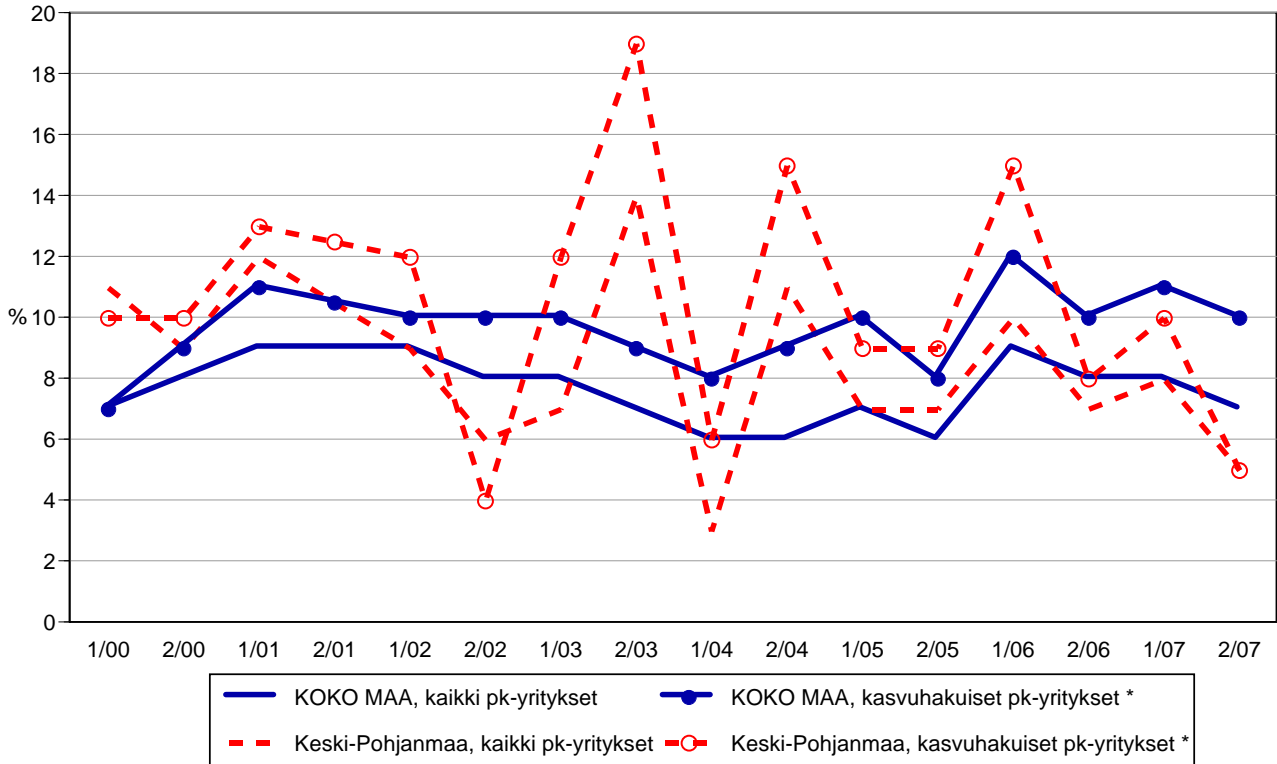
5.1 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET

- Rahoitus -

n=kaikki vastaajat/rahoitus suurin kehittämisen este

5.2 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET
- Rahoitus kokonaisuudessaan -

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

*) Yritys on voimakkaasti kasvuhakuinen tai pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan

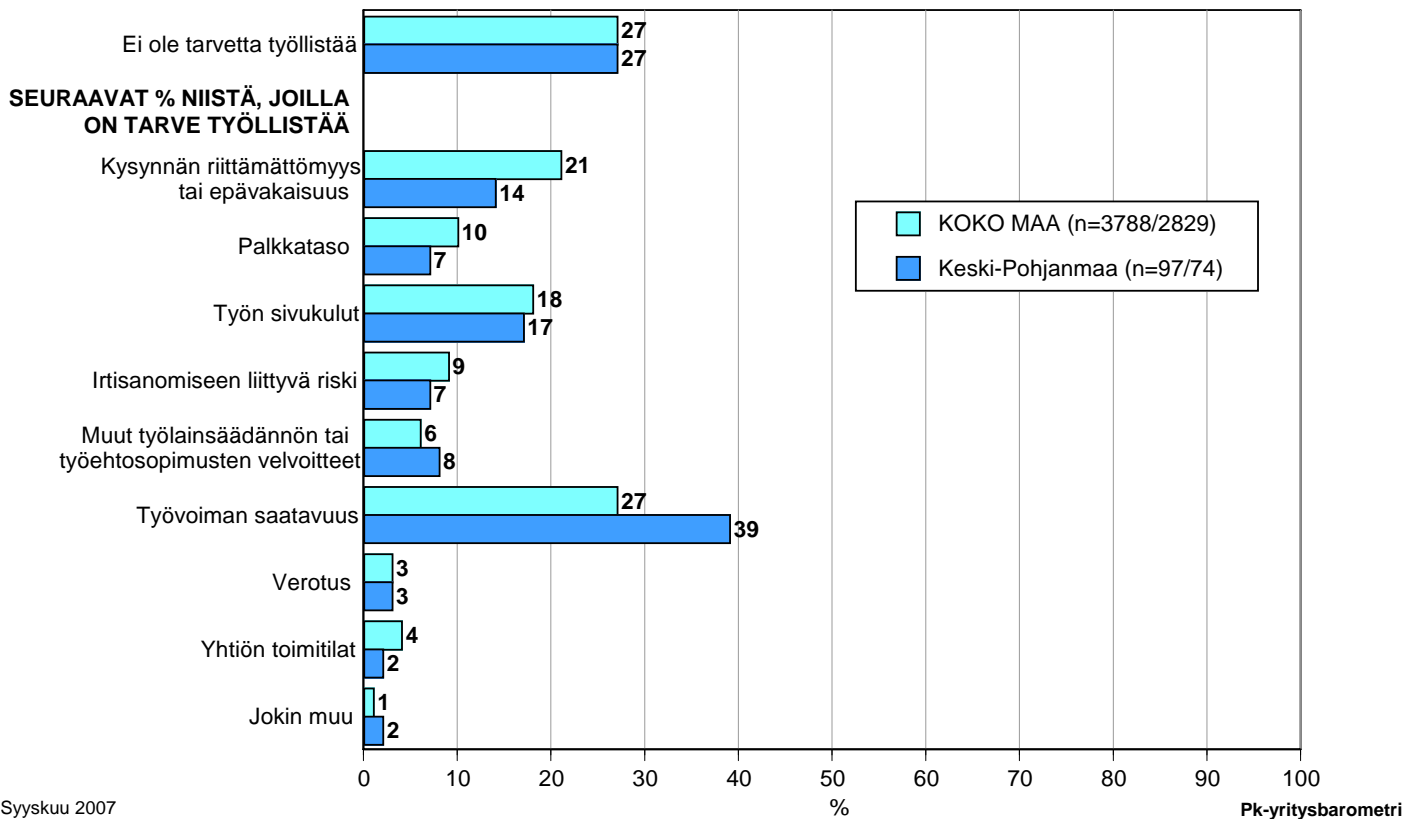
Pk-yrittäjäbarometri
Syyskuu 2007

6 Pk-yritysten työllistämisen esteet

Keski-Pohjanmaan pk-yrityksillä työllistämisen suurin este on työvoiman saatavuus, jota noin neljä kymmenestä niistä alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, pitää työllistämisen suurimpana esteenä. Myös työn sivukulut ja kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus nousevat esteiksi, vaikka ovatkin selvästi pienempi este alueen pk-yrityksille kuin työvoiman saatavuus. Nämä kolme tekijää koettiin suurimmiksi esteiksi myös koko maan tasolla. 27 prosentilla sekä Keski-Pohjanmaan, että koko maan pk-yrityksistä ei ole tarvetta työllistää.

6. PK-YRITYSTEN TYÖLLISTÄMISEN SUURIN ESTE

n=kaikki vastaajat/yrityksellä tarve työllistää

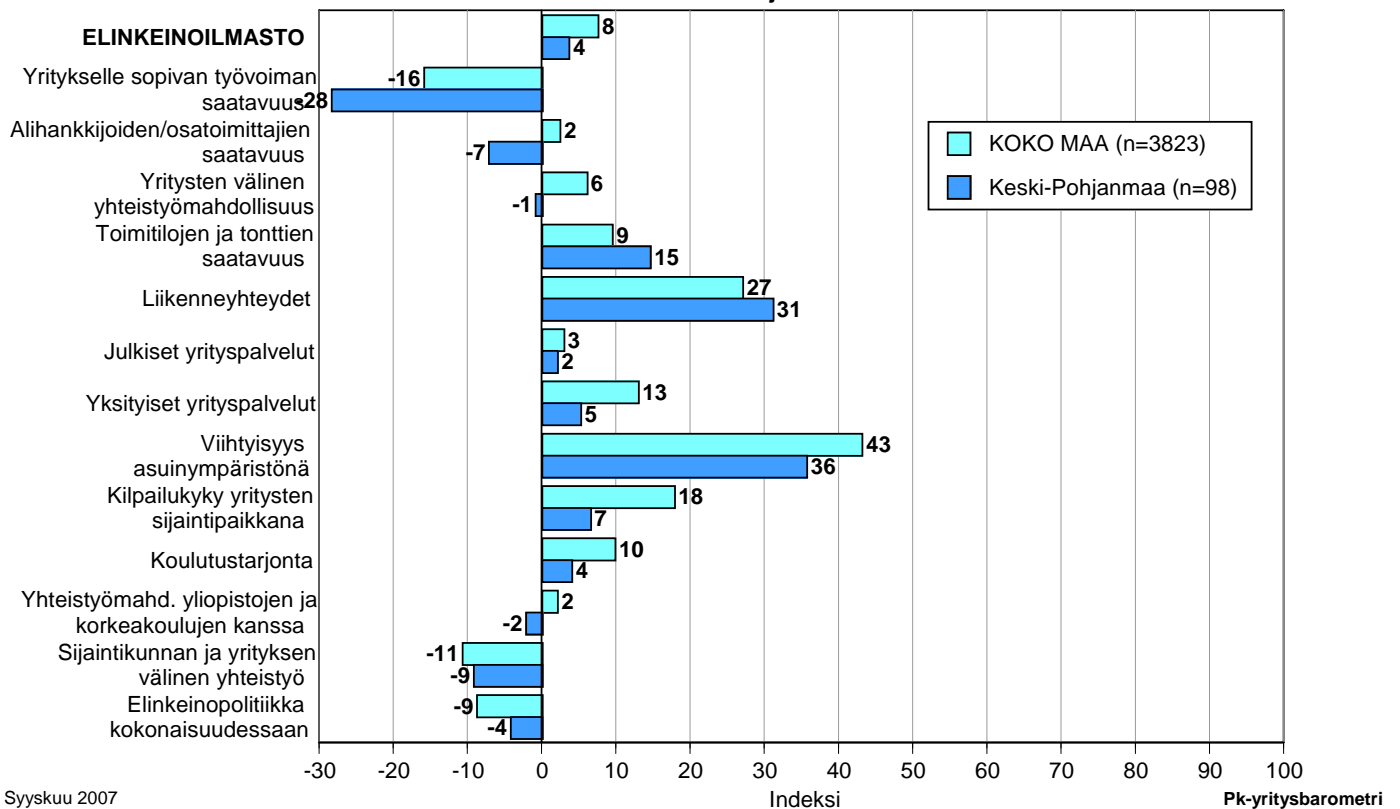

7 Elinkeinoilmasto

Yrityksen sijaintikuntaan elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta ollaan Keski-Pohjanmaalla tyytymättömmämpiä kuin koko maassa keskimäärin. Tyytyväisimpiä Keski-Pohjanmaalla sijaitsevat pk-yritykset ovat alueen viihtyisyyteen asuin ympäristönä ja liikenneyhteyksiin. Tyytymättömmimpiä alueella ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen, sijaintikunnan ja yrityksen väliseen yhteistyöhön sekä alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuuteen. Keski-Pohjanmaalla pk-yritykset ovat koko maan pk-yrityksiä tyytyväisempiä viihtyisyyteen asuin ympäristönä ja liikenneyhteyksiin. Kokonaisuutena tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on Keski-Pohjanmaalla hieman nousussa. Koko maan keskimääräinen tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on lähes samassa tasossa, kuin keväällä 2007. Aiemmin kysytty tekijä 'yhteiskunnalliset turvallisuuspalvelut' ei ole ollut mukana kyselyssä vuodesta 2006 lähtien.

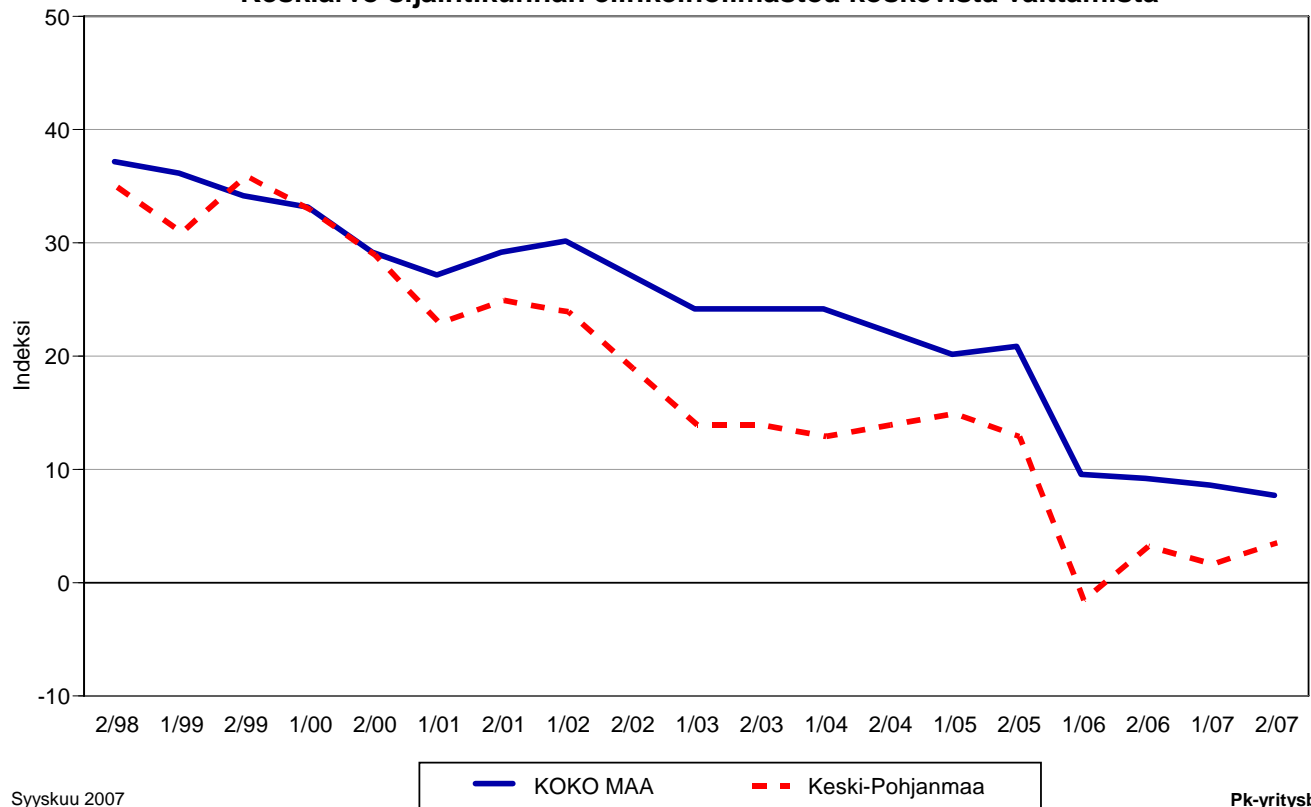
7.1 ELINKEINOILMASTO

n=kaikki vastaajat

7.2 ELINKEINOILMASTO

- Keskiarvo sijaintikunnan elinkeinoilmastoa koskevista väittämistä -

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

8 Pk-yritysten kasvuhakuisuus

Taulukko 6: Pk-yritysten kasvuhakuisuus.

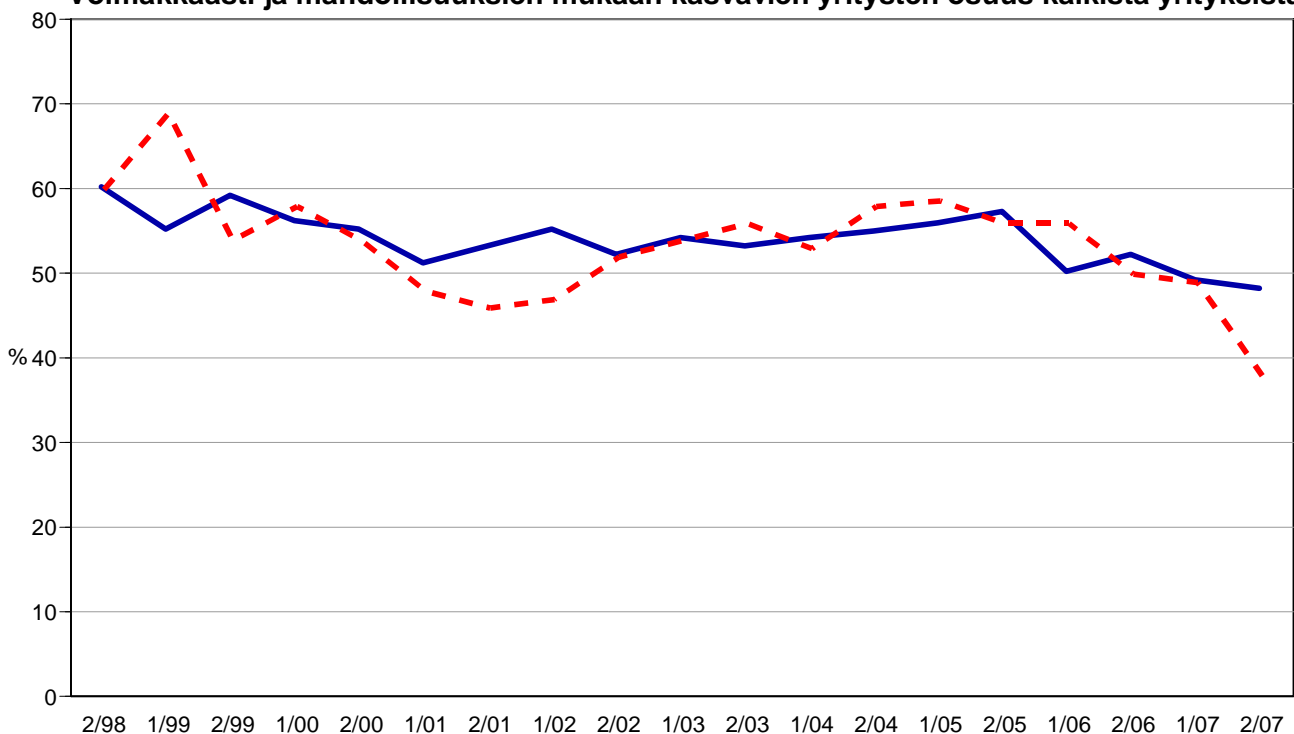
	KOKO MAA	Keski-Pohjanmaa
	%	%
Olemme voimakkaasti kasvuhakuinen	8	5
Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	40	33
Pyrimme säilyttämään asemamme	34	42
Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita	16	19
Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	1	1

Keski-Pohjanmaalla on suhteellisesti hieman vähemmän voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin. Yrityksen toiminnan loppumista seuraavan vuoden aikana puolestaan ennakoi prosentti sekä koko maan että Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä. Tärkeimpänä kasvukeinonaan alueen pk-yritykset pitävät myynnin ja markkinoinnin lisäämistä sekä uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä.

Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on koko maassa 48 prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla 38 prosenttia. Voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten osuus on laskenut koko maassa hiukan, kun taas Keski-Pohjanmaan alueella se on laskenut selvästi, peräti seitsemän prosenttiyksikköä. Kasvuhakuisten osuus on laskenut hiukan koko maassa keskimäärin.

8. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS

- Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä -

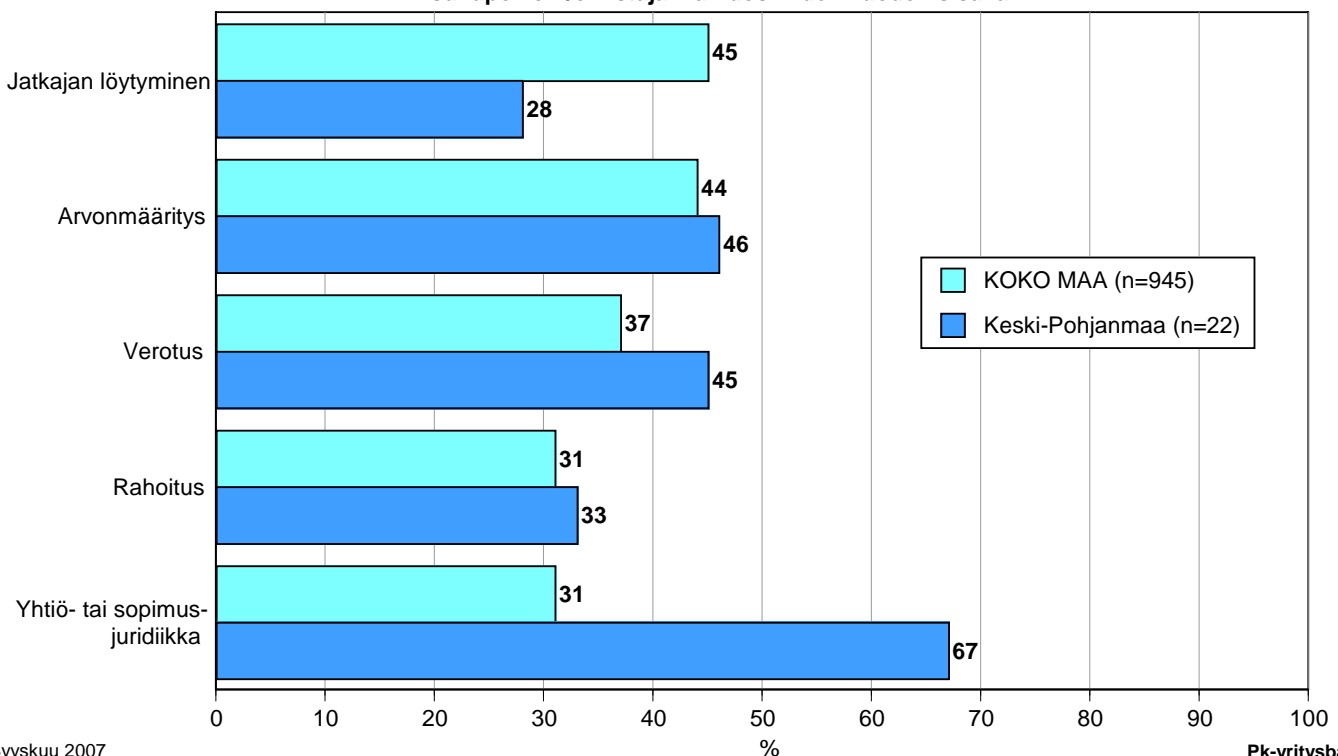
9 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset

Taulukko 7: Sukupolven- tai omistajanvaihdokset pk-yrityksissä.

	KOKO MAA %	Keski- Pohjanmaa %
SUKUPOLVEN- TAI OMISTAJANVAIHDOS ODOTETTAVISSA LÄHIMMÄN 5 VUODEN AIKANA		
Ei	67	69
Kyllä, 1-2 vuoden sisällä	9	12
Kyllä, 3-5 vuoden sisällä	14	11
Ei osaa sanoa	11	8

Keski-Pohjanmaan alueella on sukupolven- tai omistajanvaihdos odotettavissa lähimmän viiden vuoden aikana noin joka neljännessä pk-yrityksessä. Suurimmat haasteet sukupolven- tai omistajanvaihdosta aikoville yrityksille Keski-Pohjanmaan alueella ovat yhtiö- tai sopimusjuridiikka, arvon määrittäminen ja verotus.

9. ODOTETTAVISSA OLEVAT ONGELMAT SUKUPOLVEN- TAI OMISTAJANVAIHDOKSEEN LIITTYVISSÄ ASIOISSA - Yritykset, joissa vaihdos odotettavissa lähimmän 5 vuoden aikana - n=sukupolven-/omistajanvaihdos viiden vuoden sisällä

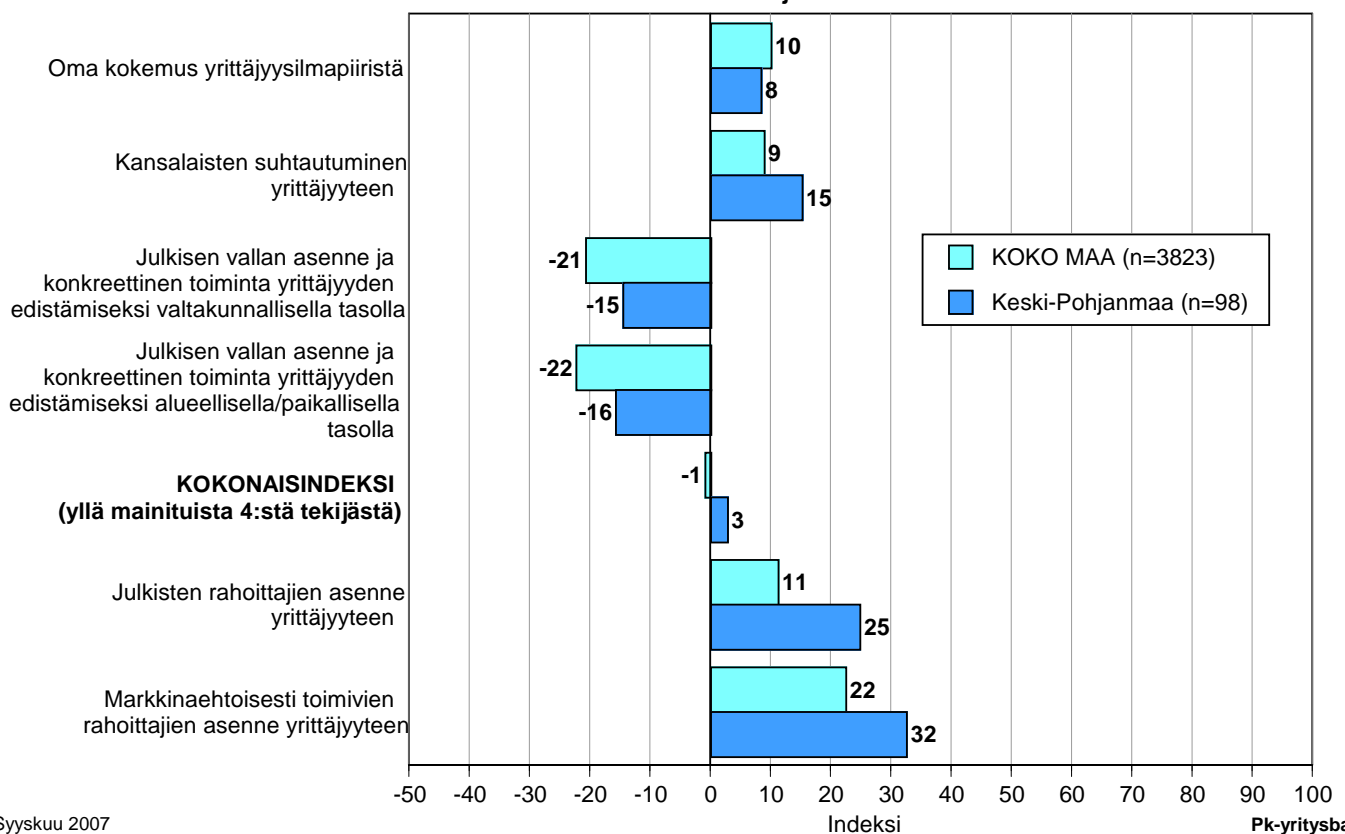
10 Yrittäjyysilmapiiri

Koko maan keskimääräinen kokonaisindeksi yrittäjyysilmapiirille on negatiivinen -1, kun taas Keski-Pohjanmaalla se on 3. Indeksien osatekijöistä oma kokemus yrittäjyysilmapiiristä sekä kansalaisten suhtautuminen arvioidaan positiivisiksi tekijöiksi. Arviot em. tekijöistä ovat koko maassa ja alueella positiivisemmat kevääseen 2007 verrattuna. Julkisen vallan asenne ja toimet arvioidaan selkeästi negatiivisiksi sekä Keski-Pohjanmaan että koko maan osalta.

Julkisten rahoittajien ja myös markkinaehtoisesti toimivien rahoittajien asenne yrittäjyyteen arvioidaan Keski-Pohjanmaan alueella hieman paremmiksi kuin koko maassa keskimäärin. Markkinaehtoisien rahoittajien asenne saa paremman arvioin julkiseen puoleen verrattuna sekä Keski-Pohjanmaalla, että koko maassa keskimäärin.

10. YRITTÄJYYSILMAPIIRI

n=kaikki vastaajat

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

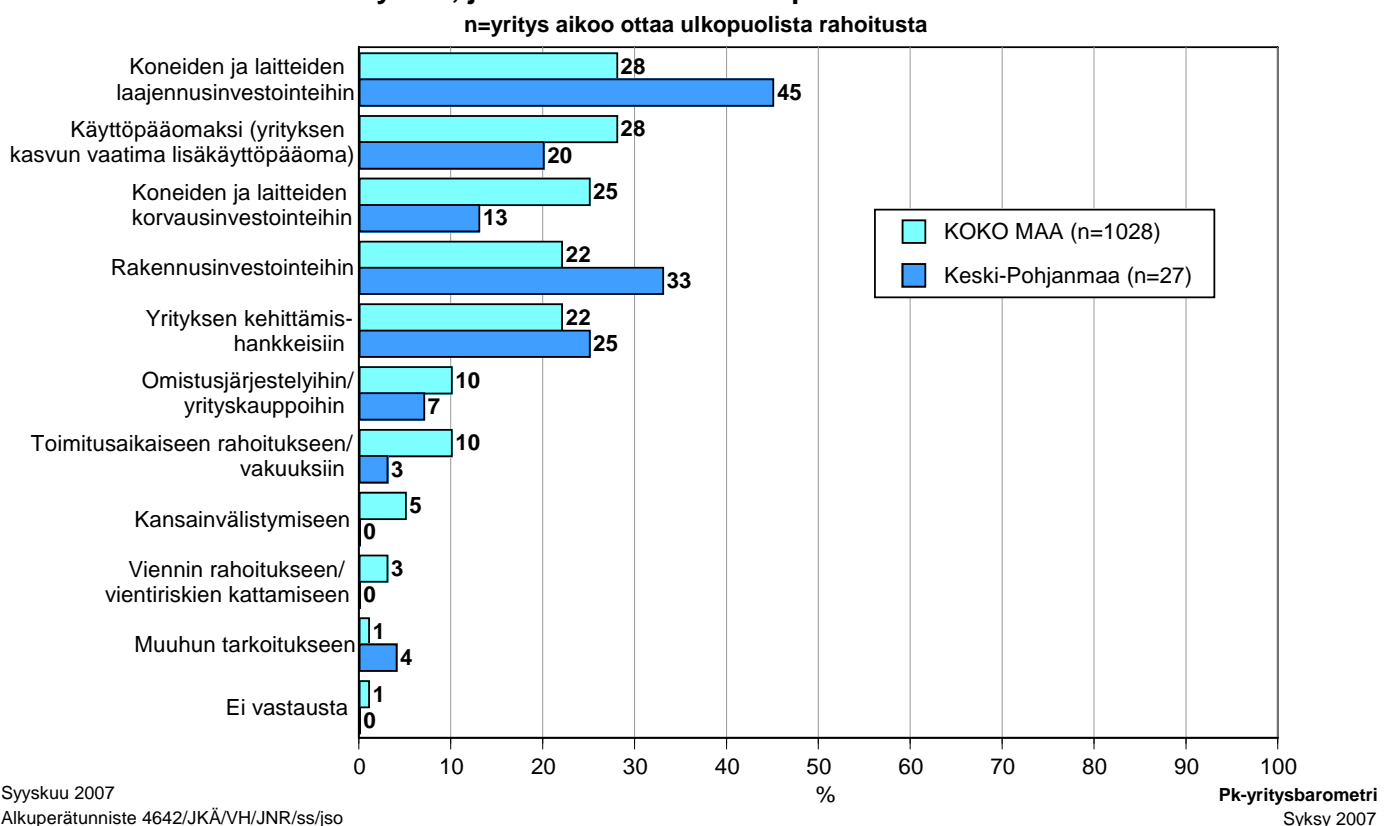
Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

11 Pk-yritysten rahoitus

Keski-Pohjanmaan alueen yrityksistä 36 prosenttia oli ottanut ulkopuolista rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana, kun taas koko maassa näin oli tehnyt 32 prosenttia.

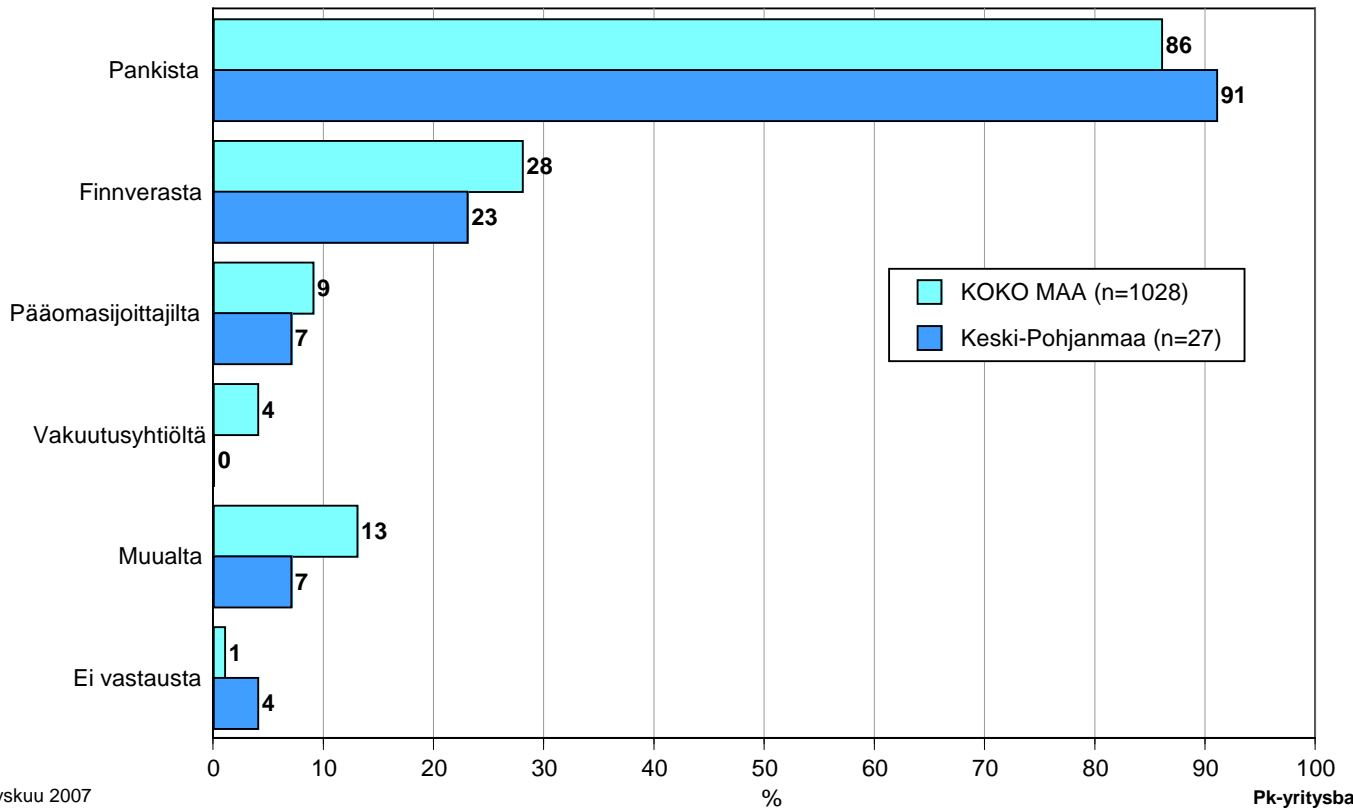
Noin joka neljäs Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa toimivista pk-yrityksistä aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Useimmiten alueen yritykset aikovat hankkia rahoitusta koneiden ja laitteiden laajennusinvestointeihin ja rakennusinvestointeihin. Keski-Pohjanmaan pk-yritykset aikovat hankkia ulkoista rahoitusta useimmiten pankista (91 %) tai Finnverasta (23 %). Pääomasijoittajilta rahoitusta aikoo hakea 7 prosenttia rahoitusta hakevista alueen yrityksistä.

11. MIHIN KÄYTTÖTARKOITUKSEEN AIKOO OTTAA ULKOPUOLISTA RAHOITUSTA - Yritykset, jotka aikovat ottaa ulkopuolista rahoitusta -

12. MISTÄ AIKOO HAKEA RAHOITUSTA

- Yritykset, jotka aikovat ottaa ulkopuolista rahoitusta -
n=yritys aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jsj

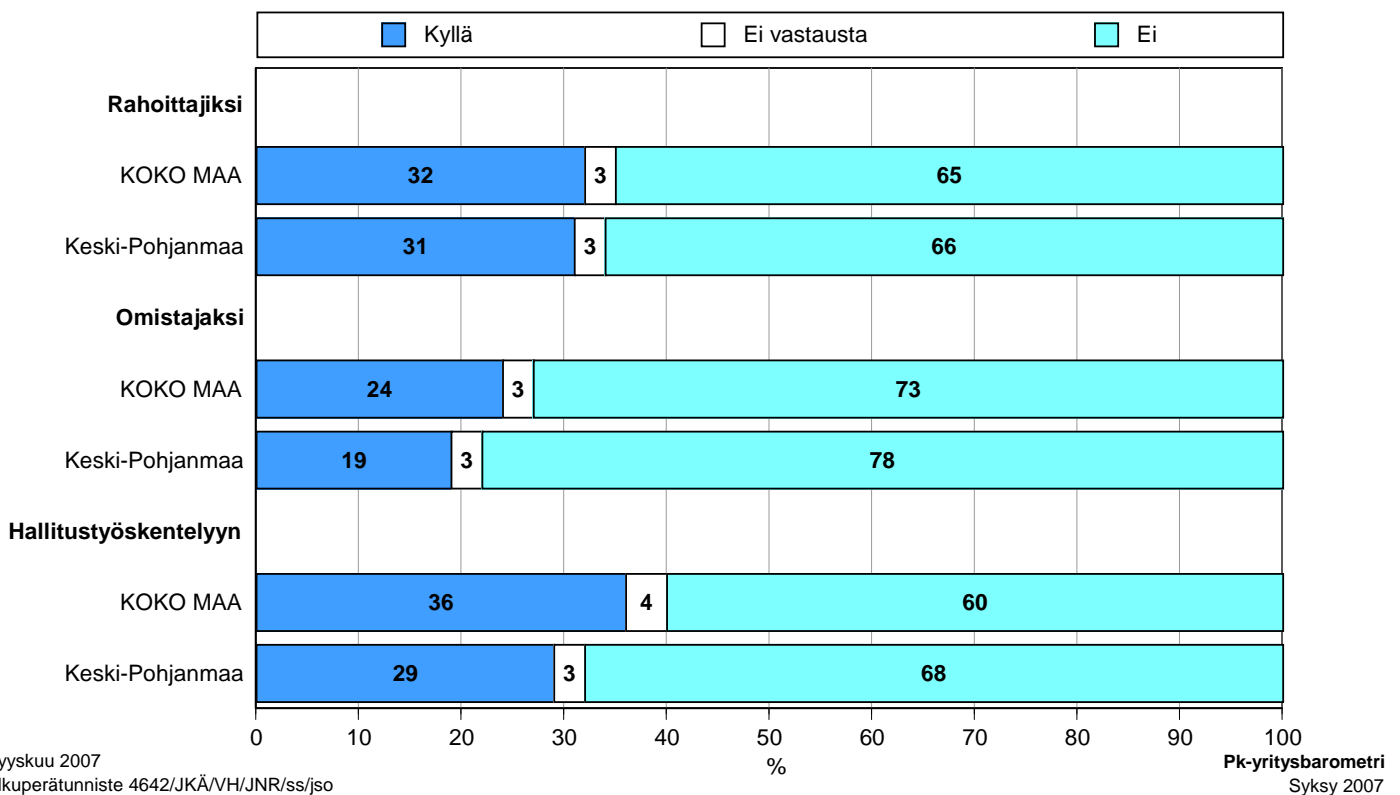
Pk-yrittäjäbarometri
Syyskuu 2007

Joka kolmas Keski-Pohjanmaan ja koko maan osakeyhtiömuotoisista pk-yrityksistä olisi halukas ottamaan yksityisiä henkilöpääomasijoittajia mukaan yritysten toimintaan rahoittajiksi, joka neljäs omistajiksi koko maassa ja Keski-Pohjanmaalla joka viides. Hallitustyöskentelyyn olisi halukas ottamaan mukaan yksityisiä pääomasijoittajia koko maassa noin neljä kymmenestä ja Keski-Pohjanmaalla noin joka kolmas pk-yrittäjä.

Yksityisiä pääomasijoittajia osakeyhtiömuotoisista pk-yrityksistä ottaisi puolestaan mukaan yrityksen toimintaan vajaa kolmasosa alueen ja koko maan pk-yrityksistä, omistajaksi joka viides ja joka neljäs hallitustyöskentelyyn.

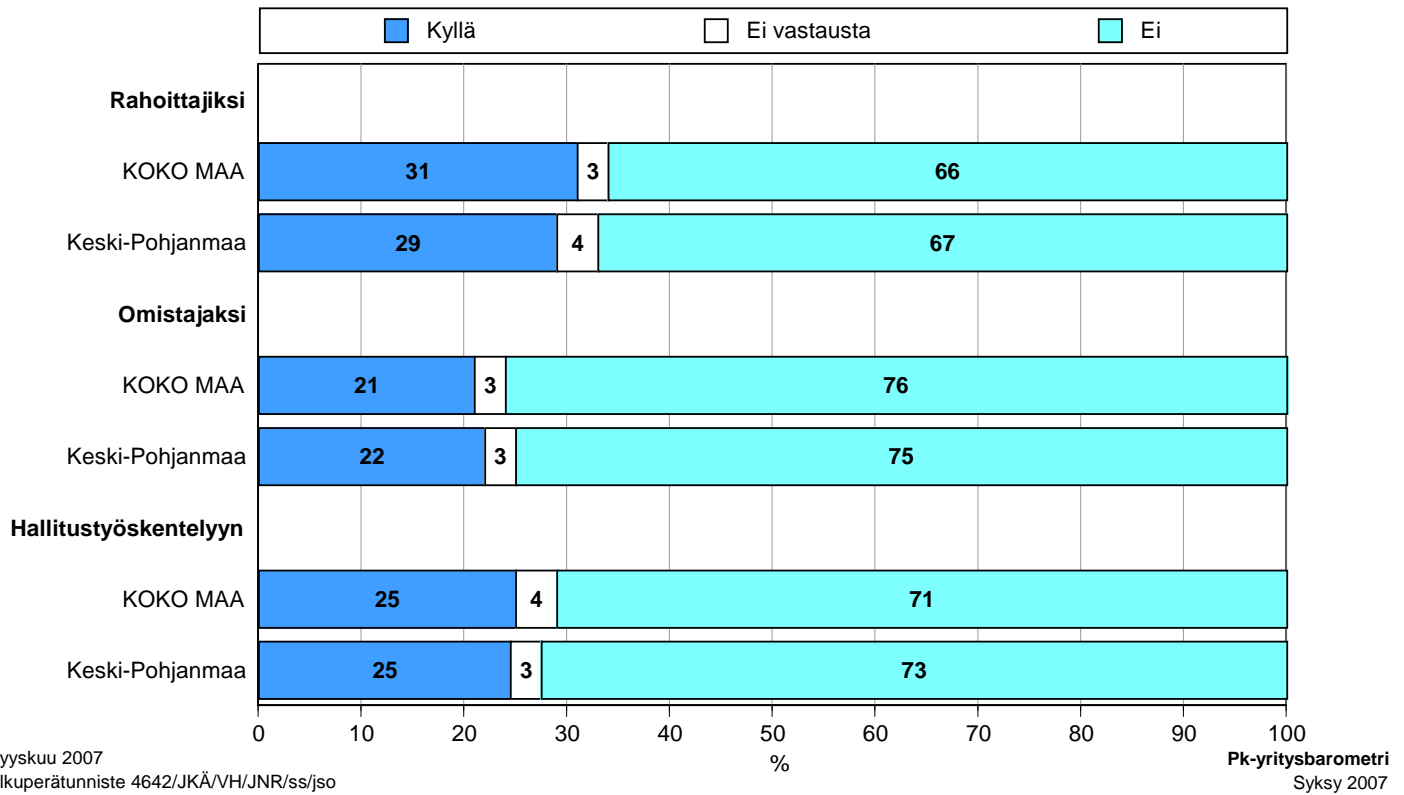
13.1 OLISIKO HALUKAS OTTAMAAN YKSITYISIÄ HENKILÖPÄÄOMASIJOITTAJIA MUKAAN YRITYKSEN TOIMINTAAN

Osakeyhtiöt, KOKO MAA n=2580, Keski-Pohjanmaa n=55

13.2 OLISIKO HALUKAS OTTAMAAN YKSITYISIÄ PÄÄOMASIIJOITUSYHTIÖITÄ MUKAAN YRITYKSEN TOIMINTAAN

Osakeyhtiöt, KOKO MAA n=2580, Keski-Pohjanmaa n=55

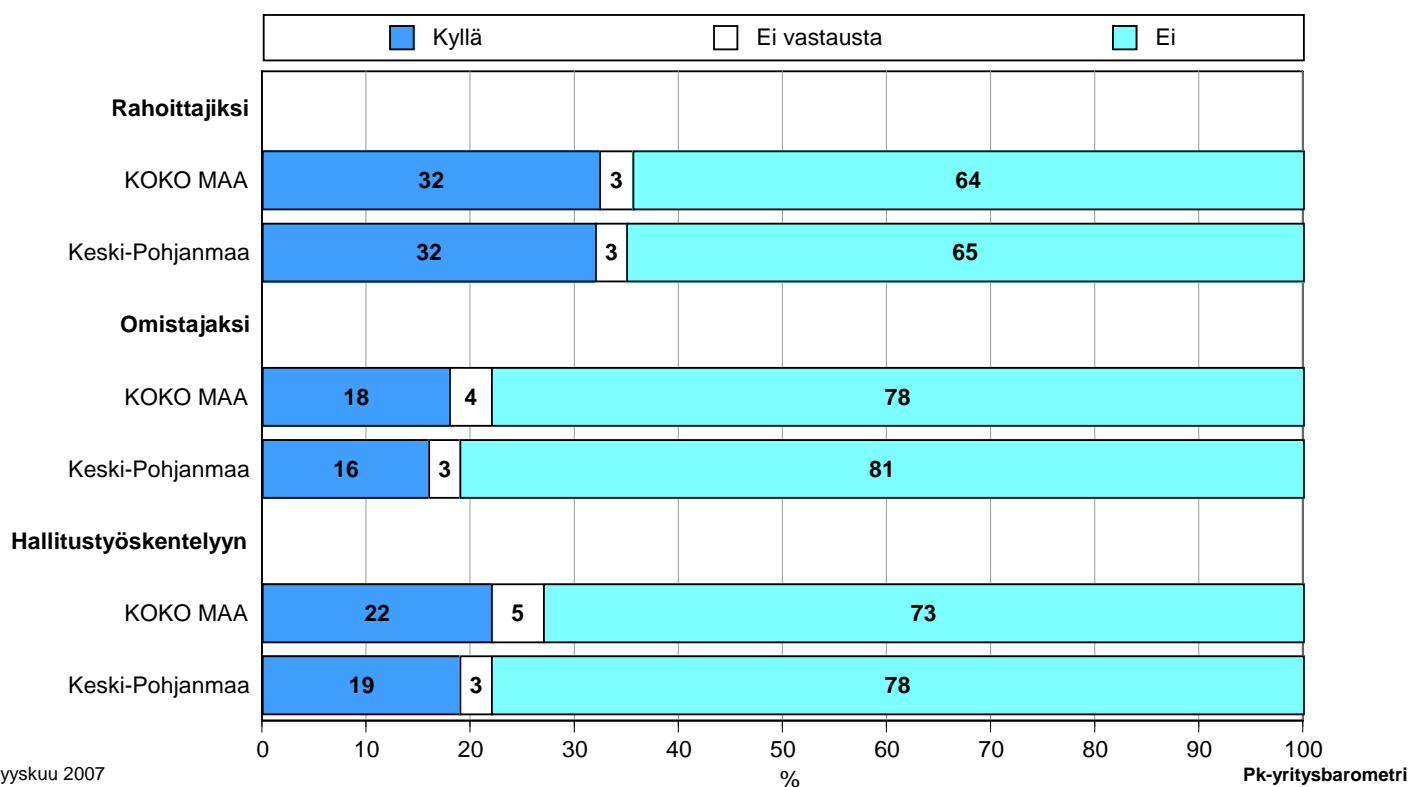

Alueellisia pääomasijoitusrahastoja ottaisi toimintaan mukaan rahoittajaksi alueella ja koko maassa kolmas, omistajaksi Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä noin joka kuudes ja koko maan kohdalla noin joka viides ja hallitustyöskentelyyn sekä alueen että koko maan pk-yrityksistä joka viides.

Keski-Pohjanmaalla ja myös koko maassa noin neljä kymmenestä pk-yrityksestä olisi valmis ottamaan julkisia pääomasijoittajia yrityksensä rahoittajiksi, koko maassa noin joka kuudes omistajaksi ja alueen pk-yrityksistä joka viides sekä koko maan ja Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä joka neljäs hallitustyöskentelyyn.

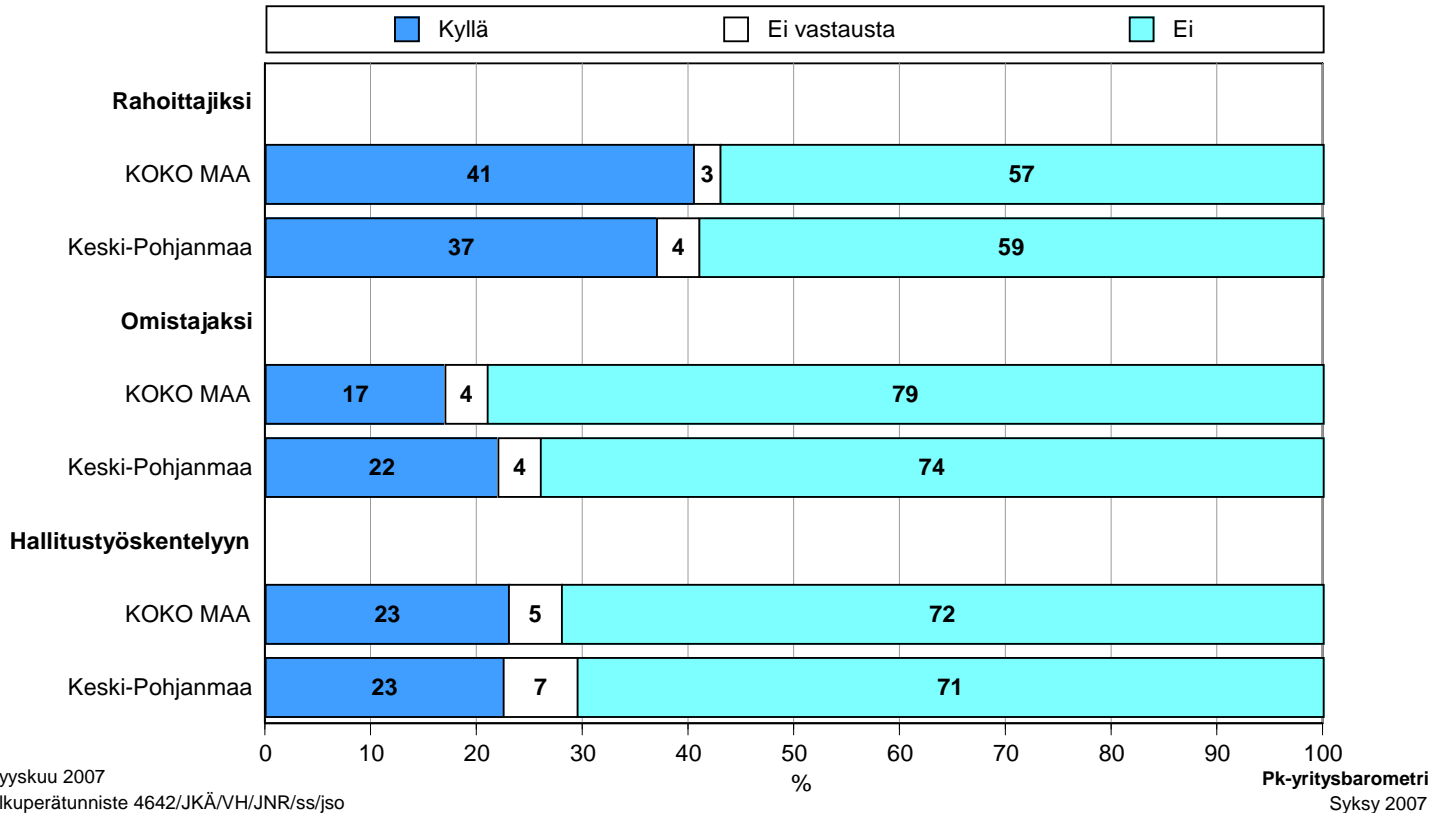
13.3 OLISIKO HALUKAS OTTAMAAN ALUEELLISIA PÄÄOMASIJOITUSRAHASTOJA MUKAAN YRITYKSEN TOIMINTAAN

Osakeyhtiöt, KOKO MAA n=2580, Keski-Pohjanmaa n=55

13.4 OLISIKO HALUKAS OTTAMAAN JULKISIA PÄÄOMASIJOITTAJIA MUKAAN YRITYKSEN TOIMINTAAN

Osakeyhtiöt, KOKO MAA n=2580, Keski-Pohjanmaa n=55

12 Pk-yritysten sähköinen asiointi

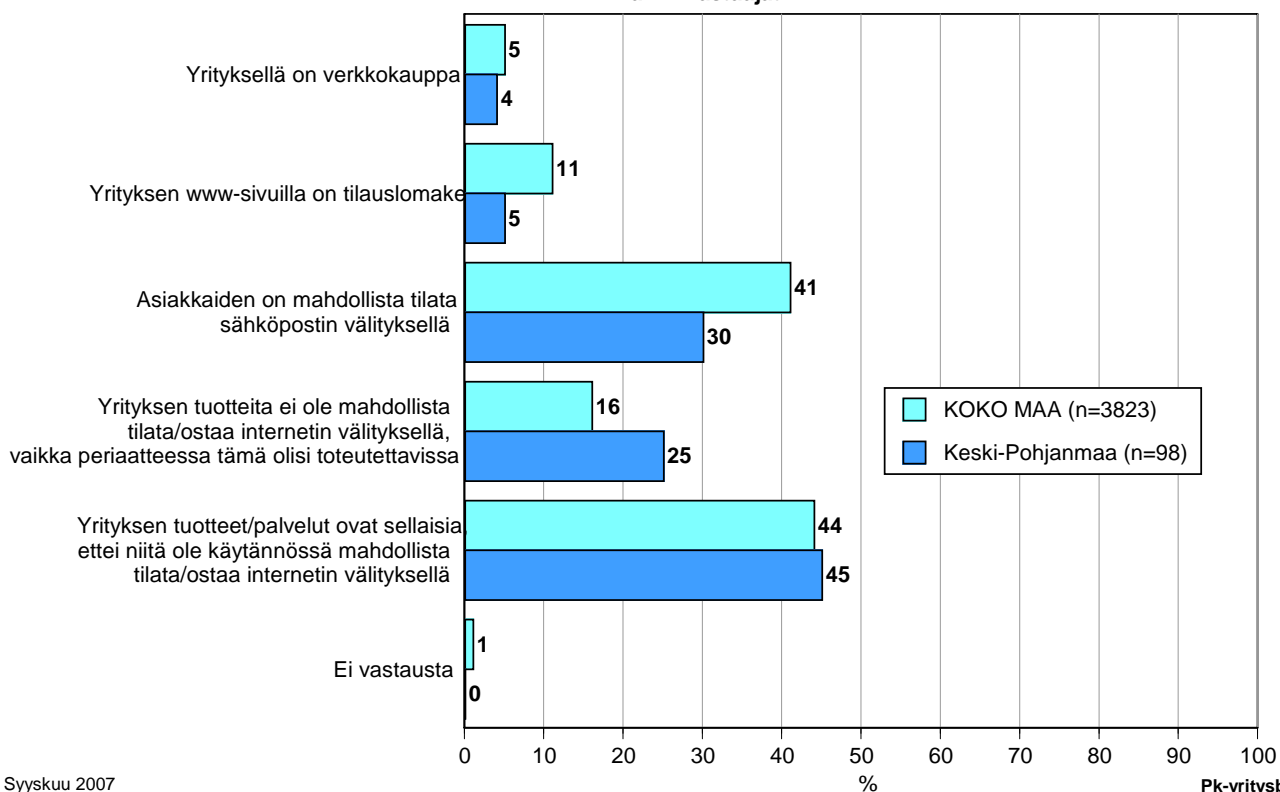
Koko maan pk-yrityksistä kahdella kolmesta on tällä hetkellä omat www-sivut ja 13 prosentilla sivut on suunnitelmassa. Keski-Pohjanmaalla omat sivut on 59 prosentilla pk-yrityksistä ja 9 prosenttia suunnittelee sivujen perustamista.

Noin joka toinen koko maan ja 42 prosenttia Keski-Pohjanmaan alueen niistä pk-yrityksistä, joilla on omat www-sivut, ilmoittaa sivuillaan olevan yksityiskohtaista tietoa tuotteista ja palveluista. 45 prosentilla koko maan ja puolella Keski-Pohjanmaan alueen yrityksistä on sivuillaan lyhyt tai yleisluontoisempi kuvaus palveluistaan. Muun tiedon lisäksi hintatietoja sanoo www-sivuillaan olevan noin kolmannes koko maan ja 26 prosenttia alueen pk-yrityksistä.

Neljä kymmenestä pk-yrityksestä koko maassa ja joka kolmas Keski-Pohjanmaan alueella tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden tehdä tilauksia sähköpostin välityksellä. Keski-Pohjanmaalla neljällä prosentilla ja koko maassa viidellä prosentilla on verkkokauppa ja noin joka kymmenennellä koko maan ja viidellä prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksellä on www-sivuillaan tilauslomake. Koko maan, kuten myös Keski-Pohjanmaan kohdalla tuotteet/palvelut ovat noin neljällä kymmenestä yrityksestä sellaisia, ettei internet ole sopiva kanava niiden hankkimisen.

14. OTTAAKO YRITYS VASTAAN SÄHKÖISIÄ TILAUKSIA/OSTOKSIA

n=kaikki vastaajat

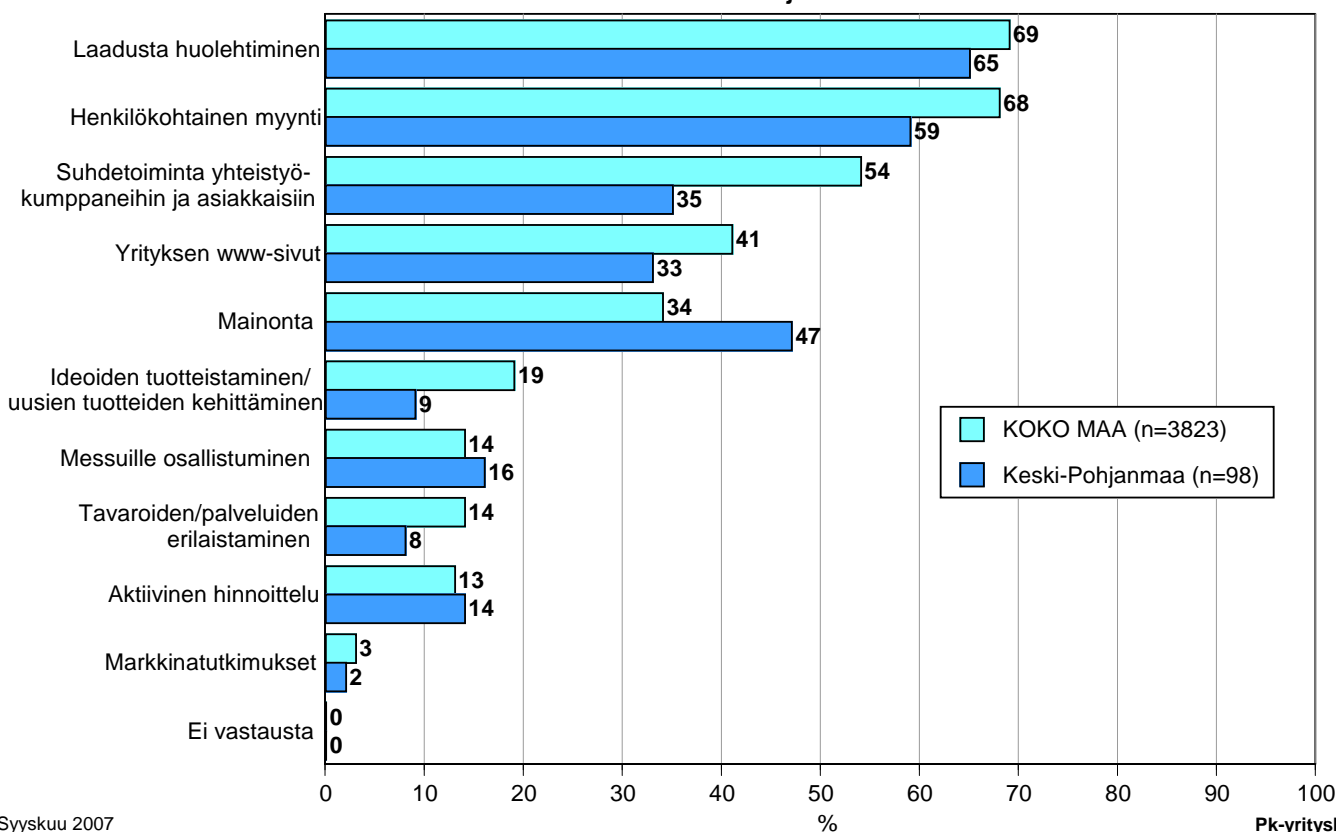
13 Pk-yritysten myynti ja markkinointi

Koko maan pk-yrityksistä valtaosan eli 72 prosentin kohdalla yrityksen markkinointi ja myynti ovat pääasiallisesti yrittäjän tai toimitusjohtajan vastuulla. Keski-Pohjanmaalla vastaava luku on 80 prosenttia. Joka viidennellä pk-yrityksellä koko maassa ja 13 prosentilla Keski-Pohjanmaan pk-yrityksistä on puolestaan omaa markkinointi- ja myyntihenkilöstöä.

Kaksi kolmesta koko maan ja Keski-Pohjanmaan alueen pk-yrityksistä pitää laadusta huolehtimista yrityksensä tärkeimpänä markkinoinnin osana. Seuraavaksi tärkeimpänä yrityksen markkinoinnin osana pidetään sekä koko maassa, että Keski-Pohjanmaalla henkilökohtaista myyntiä. Kolmanneksi tärkeimmäksi tekijäksi nousee Keski-Pohjanmaalla mainonta, jota koko maan yrityksistä pitää huomattavasti pienempi osa yhtä tärkeänä.

15. YRITYKSEN MARKKINOINNIN TÄRKEIMMÄT OSAT

n=kaikki vastaajat

Syyskuu 2007

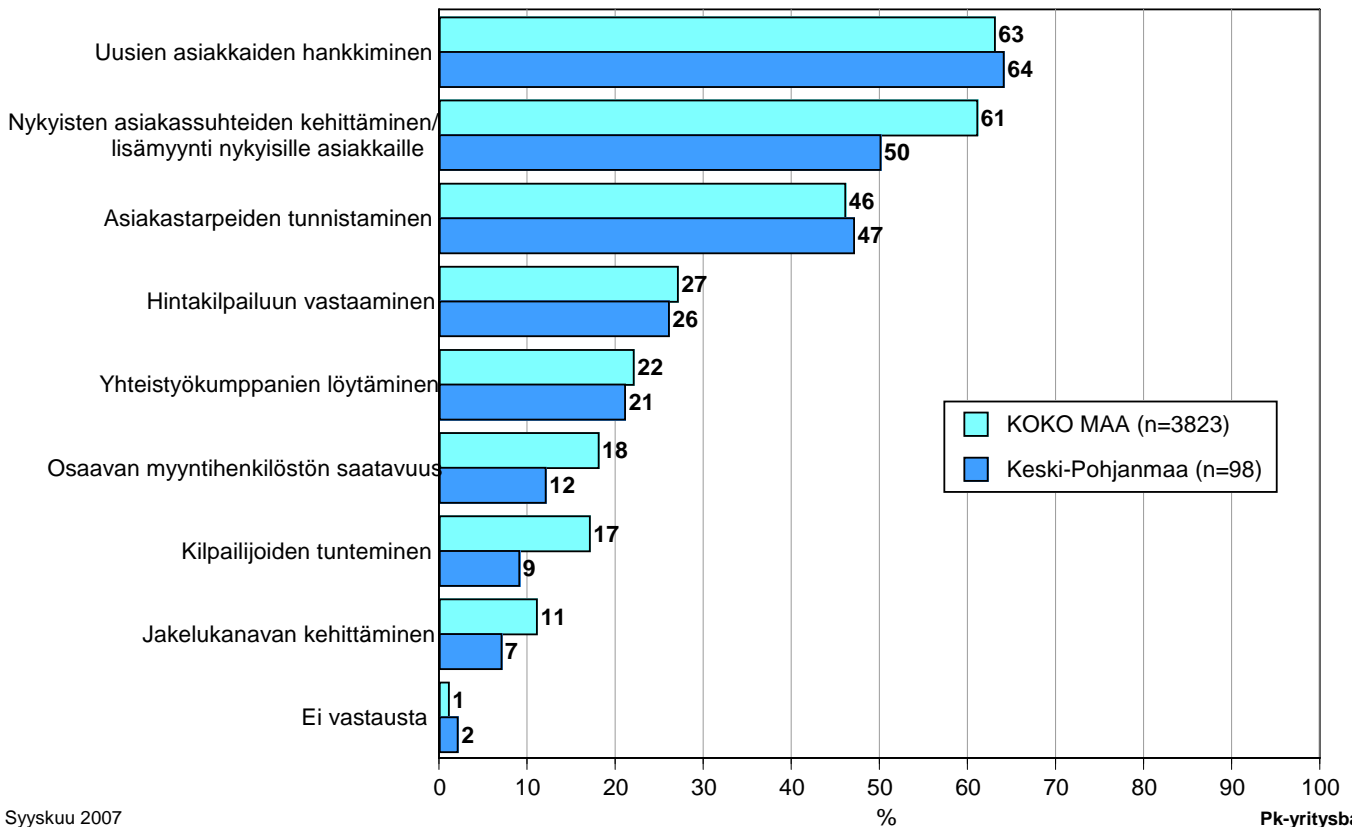
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

Keskeisimpänä yrityksen myyntitoiminnan haasteena pidetään sekä koko maassa, että Keski-Pohjanmaan alueella uusasiakashankintaa ja nykyisten asiakassuhteiden kehittämistä. Lähes puolet sekä koko maan, että Keski-Pohjanmaan alueen pk-yrityksistä pitää myös asiakastarpeiden tunnistamista keskeisenä haasteena.

16. YRITYKSEN MYYNTITOIMINNAN KESKEISET HAASTEET

n=kaikki vastaajat

Syyskuu 2007
Alkuperätunniste 4642/JKÄ/VH/JNR/ss/jso

Pk-yritysbarometri
Syksy 2007

PÄÄKONTTORIT

HELSINKI

Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220

KUOPIO

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240

Finnvera Oyj • valtakunnallinen vaihde 0204 6011
Internet: www.finnvera.fi

ALUEKONTTORIT

HELSINKI (PÄÄKAUPUNKISEUTU)

Eteläesplanadi 8 • PL 249, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 3401

UUSIMAA

Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7110

JOENSUU

Torikatu 9 A, 80100 Joensuu
Faksi 020 460 2163

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Faksi 020 460 2299

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani
Faksi 020 460 3899

KUOPIO

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3330

LAHTI

Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti
Faksi 020 460 2249

LAPPEENRANTA

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
Faksi 020 460 2149

MIKKELI

Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690

OULU

Asemakatu 37, 90100 Oulu
Faksi 020 460 3944

PORI

Valtakatu 6, 28100 Pori
Faksi 020 460 2349

ROVANIEMI

Maakuntakatu 10 • PL 8151, 96101 Rovaniemi
Faksi 020 460 2099

SEINÄJOKI

Kauppatori 1 - 3, 60100 Seinäjoki
Faksi 020 460 2399

TAMPERE

Hämeenkatu 9 • PL 559, 33101 Tampere
Faksi 020 460 3711

TURKU

Eerikinkatu 2, 20100 Turku
Faksi 020 460 3649

VAASA

Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

PIETARIN-EDUSTUSTO

FINNVERAN PIETARIN-EDUSTUSTO

c/o Finpro
29, Bolshaya
Konyushenna ya
Saint-Petersburg
191186, Russia
Puhelin +7 812 315 8991
Faksi +7 812 325 4482

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 229 221, faksi (09) 2292 2980
www.yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT RY
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
p. (05) 610 0200, f. (05) 610 0220
www.yrittajat.fi/etelakarjala

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
p. (06) 420 5000, f. (06) 420 5001
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT RY
Patteristonkatu 2 C, 50100 Mikkeli
p. (015) 151 684, f. (015) 760 0950
www.yrittajat.fi/etelasavo

HELSINGIN YRITTÄJÄT
Kellosilta 2 D, 2. krs. 00520 Helsinki
p. (09) 612 6230, f. (09) 622 3385
www.yrittajat.fi/helsinki

HÄMEEN YRITTÄJÄT RY
Sibeliuksenkatu 11 A, 13100 Hämeenlinna
p. (03) 682 1153, f. (03) 682 1561
www.yrittajat.fi/hame

KAINUUN YRITTÄJÄT RY
Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
p. (08) 613 0931, f. (08) 613 0934
www.yrittajat.fi/kainuu

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
p. (06) 831 5292, f. (06) 822 3760
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT RY
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
p. 010 425 9203, f. 010 425 9210
www.yrittajat.fi/keskisuomi

KYMEN YRITTÄJÄT RY
Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
p. (05) 535 4313, f. (05) 535 4315
www.yrittajat.fi/kymi

LAPIN YRITTÄJÄT RY
Maakuntakatu 16, 96200 Rovaniemi
p. (016) 420 0600, f. (016) 420 0630
www.yrittajat.fi/lappi

LÄNSIPOHJAN YRITTÄJÄT RY
Valtakatu 5, 94100 Kemi
p. (016) 221 701, f. (016) 221 713
www.yrittajat.fi/lansipohja

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT RY
Kehräsaari B-rappu • PL 7, 33201 Tampere
p. (03) 251 6500, f. (03) 251 6516
www.yrittajat.fi/pirkanmaa

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT RY
Kauppakatu 17 B, 80100 Joensuu
p. (013) 221 311, f. (013) 127 678
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY
Uusikatu 64 A 2. krs., 90100 Oulu
p. (08) 311 4677, f. (08) 371 227
www.ppy.net

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT RY
Rautatienkatu 20 B 4, 15110 Lahti
p. (03) 782 9866, f. (03) 782 1718
www.yrittajat.fi/paijathame

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT RY
Tapiolan keskustorni 8. krs, 02100 Espoo
p. (09) 455 4525, f. (09) 467 655
www.espoonyrittajat.fi, www.yrittajat.fi/vantaa
www.kauniaistenyrittajat.fi

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY -
KUST-ÖSTERBOTTENS FÖRETAGARE RF
Hietasaarenkatu 6, 65100 Vaasa
p. (06) 356 0800, f. (06) 356 0815
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT RY
Isolinnankatu 24 • PL 45, 28101 Pori
p. (02) 634 9900, f. (02) 634 9901
www.yrittajat.fi/satakunta

SAVON YRITTÄJÄT RY
Haapaniemenkatu 40, 70110 Kuopio
p. (017) 368 0500, f. (017) 368 0506
www.yrittajat.fi/savo

UUDENMAAN YRITTÄJÄT - NYLANDS FÖRETAGARE RY
Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
p. (09) 274 5420, f. (09) 622 3381
www.yrittajat.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT RY
Brahenskatu 20, 20100 Turku
p. (02) 275 7100, f. (02) 232 8272
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
Puhelin (06) 831 5292
Faksi (06) 822 3760
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa

Suomen Yrittäjät

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 229 221
Faksi (09) 2292 2980
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

FINNVERA

Vaasa
Pitkätatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

Finnvera Oyj
Valtakunnallinen vaihde: 0204 60 11
Internet: www.finnvera.fi
Helsinki

Eteläesplanadi 8
PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220
Kuopio
Haapaniemenkatu 40
PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240